



CHALMERS

Socialt hållbar stadsutveckling

Kartläggning och uppföljning av sociala värden i
Kronogården

Examensarbete inom kandidatprogrammet Affärsutveckling och
entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

CECILIA NYGREN

**INSTITUTIONEN FÖR ARKITEKTUR OCH SAMHÄLLSBYGGNADSTEKNIK
AVDELNINGEN FÖR STADSBYGGNAD**

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2022
www.chalmers.se

Socialt hållbar stadsutveckling

Kartläggning och uppföljning av sociala värden i Kronogården

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

CECILIA NYGREN

© CECILIA NYGREN 2022

Examensarbete ACEX20

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Chalmers tekniska högskola 2022

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för stadsbyggnad

Chalmers tekniska högskola

412 96 Göteborg

Telefon: 031-772 10 00

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Göteborg 2022

Socialt hållbar stadsutveckling

Kartläggning och uppföljning av sociala värden i Kronogården

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

CECILIA NYGREN

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för stadsbyggnad

Chalmers tekniska högskola

SAMMANFATTNING

Studien undersöker social hållbarhet i ett pågående stadsutvecklingsprojekt i Kronogården, Trollhättan. Kronogården är en stadsdel som präglas av socioekonomiska utmaningar och som ofta uppmärksammas i diskursen kring segregation i Sverige. Målsättningen med stadsutvecklingsprojektet är att skapa en levande, attraktiv och lockande mötesplats i centrala Kronogården som bidrar till en socialt hållbar stad.

Syftet med denna studie är att kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv och undersöka möjligheter till uppföljning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Utifrån studiens teoretiska referensram definieras socialt hållbar stadsutveckling som en pågående process mellan samhället och medborgare där fokus ligger på hur staden kan gynna medborgares möjlighet till interaktion, kommunikation och utveckling. I studien studeras sociala värden från ett medborgarperspektiv. Med medborgare menas här de personer som bor eller vistas i området.

För att kartlägga centrala sociala värden i utvecklingen av Kronogården används innehållsanalys som metod. Innehållsanalysen resulterade i sju kategorier av värdeskapande insatser som, enligt medborgarna, kunde öka attraktivitet och trygghet i området. Resultatet från innehållsanalysen har fungerat som utgångspunkt för den effektkartläggning som genomförts tillsammans med centrala aktörer i projektet. Målsättningen med effektkartläggningen var att undersöka möjligheter till uppföljning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Resultatet från effektkartläggningen pekar på tre fokusområden som är särskilt intressanta i uppföljningen av socialt värdeskapande insatser nämligen: 1) Medborgarens subjektiva upplevelser, 2) Flöden i området och 3) Socioekonomiska faktorer och brottslighet.

Studiens visar att det inom byggbranschen finns ett intresse för och ett behov av att kartlägga och följa upp social hållbarhet. Här finns goda möjligheter att utifrån studiens resultat undersöka möjligheterna till att utveckla ett digitalt verktyg för uppföljning av socialt värdeskapande insatser i stadsutvecklingsprojekt.

Nyckelord: Social hållbarhet, stadsutveckling, socialt värdeskapande insatser, uppföljning.

Socially sustainable urban development

Mapping and follow-up of social values in Kronogården

*Degree Project in the Bachelor's Programme
Business Development and Entrepreneurship*

CECILIA NYGREN

Department of Architecture and Civil Engineering

Division of Division Name

Research Group Name

Chalmers University of Technology

ABSTRACT

The study examines social sustainability in an ongoing urban development project in Kronogården, Trollhättan, Sweden. Kronogården is an urban district with multiple socioeconomic challenges and has drawn attention in media due to its issues related to segregation. The goal of the urban development project is to create a vibrant and attractive community in the heart of Kronogården and to contribute to the goal of building a socially sustainable city.

The purpose of the study is to map central social values from a citizen perspective, and to investigate opportunities to follow-up initiatives that increase social values in the community. Based on the study's theoretical framework, social sustainability within urban development is defined as an ongoing process between the society and its citizens where the focus is on how the city can increase the citizens' opportunities to interact, communicate and flourish. In the study social values is defined from a citizen perspective. Citizen is defined as habitants or visitors in the urban district.

Content analysis is used as a method to map central social values in the development of Kronogården. The content analysis resulted in seven categories initiatives that, according to the citizens, increase social value. The results from the content analysis have served as a starting point for the impact mapping carried out together with key actors in the project. The aim of the impact mapping was to investigate the opportunities for a follow-up of social values initiatives that increase social value in the project. The results point to three focus areas of interest namely:

1) The subjective experiences of the citizen, 2) Movement in the area and 3) Socio-economic factors and crime.

The study concludes that there is an interest in and need to map and follow up aspects related social sustainability in the construction industry. The results suggest that there are good opportunities to investigate the possibilities of developing a digital tool for following up social value-creating initiatives in urban development projects.

Keywords: Social sustainability, urban development, social value-creating initiatives, follow-up.

Innehåll

SAMMANFATTNING	I
ABSTRACT	II
INNEHÅLL	III
FÖRORD	V
1 BAKGRUND OCH SYFTE	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte	2
1.3 Avgränsningar	3
2 METOD OCH MATERIAL	4
2.1 Innehållsanalys	4
2.2 Effektkartläggning	5
2.3 Material	7
2.3.1 Enkät och fokusgruppintervjuer med medborgare	7
2.3.2 Effektkartläggning med centrala aktörer	9
3 TEORI	10
3.1 Vad innebär socialt hållbar stadsutveckling?	10
3.2 Är socialt hållbar stadsutveckling relevant?	11
3.3 Hur kan vi följa upp social hållbarhet?	12
3.4 Ett medborgarperspektiv på stadsutveckling	14
4 EMPIRI	16
4.1 Social hållbarhet i konventioner, lagar och styrdokument	16
4.2 Social hållbarhet inom Skanska	17
4.3 Kronogården och dess utmaningar	18
4.4 Trollhättans Stads arbete med hållbar stadsplanering	22
4.5 Projekt Kronogårdstorg	23
5 RESULTAT OCH ANALYS	25
5.1 Hur kan vi öka attraktivitet?	25
5.1.1 Matupplevelser	26
5.1.2 Aktiviteter för alla åldrar	27
5.1.3 Handel och näringsliv	27
5.1.4 En estetiskt tilltalande miljö	28
5.2 Hur kan vi öka trygghet?	28
5.2.1 Närvaro och representation	29
	III

5.2.2	Polis och övervakning	30
5.2.3	Estetik, fysisk planering och belysning	30
5.2.4	Sammanfattning av insatser för att öka attraktivitet och trygghet	30
5.3	Hur kan vi följa upp effekter av socialt värdeskapande insatser?	33
5.3.1	Vilka sociala värden vill vi följa upp?	34
5.3.2	Hur och när kan vi samla in data till uppföljningen?	35
5.3.3	Sammanfattning av uppföljning av socialt värdeskapande insatser	36
6	DISKUSSION	38
7	SLUTSATS	39

Förord

Om en vecka blir vår andra dotter, Vera, fyra månader. Samma vecka presenterar jag detta examensarbete i utbildningen Affärsutveckling- och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik på Chalmers tekniska högskola. Med andra ord så har terminen inneburit en stundvis galen och ofta härlig blandning av rapportskrivande, amning, innehållsanalyser och blöjbyten. Kombinationen är för många en mardröm, vilket jag förstår. För mig har det varit en givande tid under vilken jag fått inse att barnskötsel och rapportskrivande har något gemensamt; båda kräver att man tar regelbundna, om än korta, pauser från dem.

Den här rapporten skulle aldrig blivit till om det inte vore för den kunskap och flexibilitet som mina samarbetspartners bidragit med genom hela processen. Skanska, Eidar och Invinn har alla frikostigt delat med sig av sin expertis och tid, och dessutom alltid välkomnat både mig och Vera till alla möten. Tack till er alla! Ett särskilt tack till Nina Andersson på Eidar, en möjligheternas kvinna, som ordnade med bilbarnstol så att hon kunde ge mig och Vera en sightseeing i Kronogården. Det var även Nina som gjorde hela workshopen genomförbar. Tack till min handledare Julia Fredriksson som med sin expertis och skarpsynthet synat allt från kommatering till forskningsfrågor. Tack också till programansvarig Nina Ryd och studiekamrater (särskilt Frida Runesson, Rebecca Ljungqvist och Amanda Olofsson) som med stort tålamod och flexibilitet gjort det möjligt för mig att genomföra denna utbildning med två små barn.

Till sist tack till min älskade make, Sam Nygren, som alltid utmanar mig att ta nya steg och samtidigt stöttar mig när livet rasar samman lite grann. Tack att jag får vara på ditt lag.

Göteborg 25 maj 2022
Cecilia Nygren

1 Bakgrund och syfte

I detta inledande kapitel presenteras problemformuleringen och syftet med studien. Nedan presenteras den tematik och de utmaningar inom socialt hållbar stadsutveckling som inspirerat till och lagt grunden för studiens frågeställningar. Kapitlet avslutas med en presentation av de avgränsningar som gjorts i studien.

1.1 Problemformulering

”Här rullar 100% fossilfri transport”, det var så det stod på den lastbil som rullade förbi vårt köksfönster och inspirerade mig till att formulera en forskningsfråga. Lastbilen blev för mig en symbol för vår framgång i att mäta och följa upp effekter kopplade till ekologisk hållbarhet. Frågan som väcktes i mig var om det är möjligt att mäta och följa upp effekter kopplade till social hållbarhet i ett stadsutvecklingsprojekt. Är det möjligt att, om än försiktigt, redovisa effekter av socialt värdeskapande insatser i en stadsdel? Effekter kopplade till ekologisk och ekonomisk hållbarhet är ofta kvantifierbara och kommunicerbara. Effekter kopplade till social hållbarhet däremot är ofta kvalitativa och svårdefinierade. Gustavsson och Elander (2013) beskriver denna komplexitet med att vi inom social hållbarhet saknar ”socialdioxid”. Vi saknar mätbara och jämförbara indikatorer och parametrar inom social hållbarhet.

I likhet med andra branscher har hållbarhet inom byggbranschen länge fokuserat på främst ekonomisk och ekologisk hållbarhet (Bramley & Power, 2009; Regioner, 2021). Men i takt med att social hållbarhet fått ett allt större utrymme i samhällsdebatten har också vikten av socialt hållbar stadsutveckling blivit alltmer aktuell, både nationellt och internationellt. Samhället och kunderna ställer allt högre krav på social hållbarhet, och aktörer inom byggbranschen behöver möta dessa krav (Nilsson & Nilsson Lundmark, 2016). Därtill har social hållbarhet inom stadsutveckling en betydande roll i vår strävan mot att bygga ett hållbart Sverige (Ström, Molnar, & Isemo, 2017). Social hållbarhet är en förutsättning för att stärka sociala värden i utvecklingen av områden som klassats som socioekonomiskt utsatta. Men socialt hållbar stadsutveckling sträcker sig längre än så och kan antas vara relevant i all stadsutveckling och för oss alla. Exempelvis i Skanska bostadsrapport från 2020 var trygghet den viktigaste faktorn för bostadsköparna i valet av ny bostad inom de närmaste tio åren (Skanska, 2020a) Det finns med andra ord orsak att intensifiera diskursen kring hur vi kan stärka sociala värden i all stadsutveckling.

Att kartlägga och utvärdera social hållbarhet i ett stadsutvecklingsprojekt är dock komplext. Svårigheterna ligger bland annat i otydlighet kring definition av begrepp, sociala värdenas kvalitativa natur, en avsaknad av gemensamma mätmetoder, brist på generella sociala värden och indikatorer samt svårigheter med att avgöra om en positiv social förändring är konsekvensen av en eller flera insatser (Ström et al., 2017; Eken et al., 2019). En annan utmaning inom forskningen kring social hållbarhet är att bestämma *vem* som definierar *vad* som är socialt hållbart, med andra ord *vem* definierar vilka sociala värden som är eftersträvansvärda exempelvis i ett stadsutvecklingsprojekt (Gustavsson & Elander, 2013). Möjliga perspektiv är medborgarnas, beställarens, byggherrens, kommunens eller allmänhetens. Alla dessa aktörer kan väntas bidra med centrala men dock olika aspekter på social hållbarhet.

Därtill behöver social hållbarhet och eventuell social förändring utvärderas *över tid*. I tidigare forskning har olika mätmetoder ofta kritiserats för att endast ge en ögonblicksbild och sakna det longitudinella perspektivet (Eken, Magnusson, Hildesson, Molnar, & De Fine Licht, 2019). Eftersom social hållbarhet till sin natur sällan kan mätas med några exakta värden är tidsperspektivet särskilt centralt. Om målet är att identifiera en positiv social förändring i ett visst område behöver förändringen kunna påvisas över tid, eftersom en ögonblicksbild ofta kan vara missvisande. Därtill har tidigare forskning pekat på brister kring uppföljningen av eventuella effekter inom social hållbarhet (Eken et al., 2019). Även om det finns metoder för och ambitioner om att följa upp socialt värdeskapande insatser i stadsutvecklingsprojekt så genomförs de sällan på grund av tidsbrist eller på grund av att metoderna är för komplexa. Frågan här är om det finns alternativa metoder eller om det är möjligt att utveckla en metod för att på ett mer lätthanterligt sätt följa upp socialt värdeskapande insatser i ett stadsutvecklingsprojekt?

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv och undersöka möjligheter till uppföljning av effekter kopplade till socialt värdeskapande insatser i ett stadsutvecklingsprojekt. Studien utgår ifrån ett pågående stadsutvecklingsprojekt i Kronogården, Trollhättan.

Stadsutvecklingsprojektet genomförs i samarbete mellan byggföretaget Skanska Sverige AB (benämns här efter Skanska), entreprenör, och det kommunala bostadsbolaget AB Eidar (benämns här efter Eidar), beställare. Den övergripande frågan för studien är *”Hur kan vi kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv och följa upp socialt värdeskapande insatser i ett stadsutvecklingsprojekt?”* Mer specifikt är det tre frågor som studien syftar till att undersöka: 1) *Vad skulle göra Kronogårdstorg mer attraktivt?* 2) *Hur kan vi öka tryggheten på Kronogårdstorg?* och 3) *Hur kan vi följa upp effekter av socialt värdeskapande insatser?* Utöver Skanska och Eidar så är varumärkesbyrån Invinn med expertis inom platsutveckling en central samarbetspartner i studien.

Centrala begrepp i studien är *medborgare*, *socialt värde*, *uppföljning* och *tidsperspektiv*. Med medborgare menas här de som bor eller vistas i ett stadsutvecklingsområde. Medborgare handlar alltså inte om en formell status utan om en informell roll som brukare av en stadsdel (Boverket, 2021a). I gruppen medborgare ingår även de som i framtiden kommer bo eller vistas i området. Begreppet socialt värde används i denna studie för att beskriva de värden som är centrala för att skapa en socialt hållbar stadsdel från ett medborgarperspektiv. Utgångspunkten för arbetet är att det inte finns en entydig definition av sociala värden utan att begreppet är kontextberoende och behöver definieras för varje specifikt projekt, och då tillsammans med dem som bor och vistas i området det vill säga medborgarna.

Studien fokuserar på uppföljning av social hållbarhet. Inom forskningen används begreppen mätning, utvärdering och uppföljning för att beskriva den process där kvantitativa eller kvalitativa indikatorer utvärderas i ett projekt. I denna studie förstås uppföljning som ett bredare begrepp som kan innefatta utvärdering av både kvantitativa och kvalitativa indikatorer. Denna studie utgår ifrån att social hållbarhet har både en kvantitativ och kvalitativ dimension, det vill säga att social hållbarhet kan utvärderas både kvantitativt och kvalitativt, och kanske helst som en kombination av

de två. Med begreppet tidsperspektiv menas att social hållbarhet förstås som en process som pågår över tid snarare än ett statiskt tillstånd. Därför behöver även eventuell social förändring i ett område utvärderas över tid.

1.3 Avgränsningar

Arbetet strävar efter att kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv och undersöka möjligheter till uppföljning av socialt värdeskapande insatser. En avgränsning som gjorts i studien är att den fokuserar på specifikt två sociala värden nämligen attraktivitet och trygghet från ett medborgarperspektiv. Att arbeta för social hållbarhet handlar om att stärka ett antal olika sociala värden, ofta parallellt. För denna studie har fokus dock lagts på dessa två värden eftersom de nämns som centrala för Trollhättans Stad och Eidar samt för att medborgarna visat engagemang kring dessa värden (se Kapitel 4). Med det sagt så är utgångspunkten i studien att sociala värden skapas i en växelverkan mellan staden och dess medborgare och att definitionen kommer förändras i takt med att projektet fortskrider och efter avslutat projekt. Sociala värden förstås alltså som kontextuella, det vill säga att de definieras av de som berörs av dem och i den aktuella kontexten. Därför ligger fokus särskilt på *vem* som definierar sociala värden, det vill säga medborgarna. Att medborgarperspektivet används kan ses som en andra avgränsning i denna studie. I en kartläggning av sociala värden kan ett stort antal aktörer antas besitta värdefull kunskap. I denna studie har perspektivet begränsats till medborgarnas syn på sociala värden.

En annan avgränsning som gjorts är att studien behandlar ett specifikt stadsutvecklingsprojekt i stadsdelen Kronogården i Trollhättan. Trollhättan med sina dryga 59 000 invånare kan klassas som en större stad enligt Sveriges kommuners och regioners definition av städer (Sveriges Kommuner och Regioner, 2021). Stadsdelen Kronogården har länge präglats av socioekonomiska utmaningar vilka varit föremål för diskussion i flera decennier både lokalt och nationellt. För eventuella tillämpningar av studiens resultat och möjligheter till generaliserbarhet behöver aspekter som befolkningsmängd och stadsdelens unika profil tas i beaktande. Strävan är dock att resultat och eventuella goda exempel i arbetet ska kunna nyttjas och vidareutvecklas i framtida uppföljningar av social hållbarhet i stadsutvecklingsprojekt.

En annan avgränsning är att studien fokuserar på ett stadsutvecklingsprojekt som är pågående. I det aktuella projektet i Kronogården har ett avtal ingåtts mellan Skanska och Eidar år 2019. I projektets initiala fas har data samlats in för att kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv. I detta arbete görs en analys av det insamlade materialet och en kartläggning av sociala värden i det pågående projektet. Med andra ord begränsas arbetet till pågående stadsutvecklingsprojekt där en medborgarnsundersökning gjorts initialt. En svaghet med studien är att den genomförs mitt i pågående projekt, idealt vore att definiera sociala värden och uppföljningsmetod i ett tidigare skede.

2 Metod och material

I detta kapitel presenteras studiens metoder och material. För att kartlägga vad medborgare i Kronogården anser vara centrala sociala värden görs en innehållsanalys av ett tidigare insamlat material. Avsnitt 2.1. inleds med en presentation av innehållsanalys som metod samt en diskussion kring för- och nackdelar med användningen av tidigare insamlat material. Resultatet av innehållsanalysen fungerar som utgångspunkt för den effektkartläggning som görs tillsammans med centrala aktörer i en workshop. Effektkartläggning som metod presenteras i avsnitt 2.2. Målsättningen med effektkartläggningen är att tillsammans med centrala aktörer utforska möjligheter till uppföljning av de sociala värden som kartlagts i innehållsanalysen.

2.1 Innehållsanalys

Det övergripande syftet för denna studie är tvådelat där den första delen handlar om att kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv. Här används innehållsanalys som metod för att kartlägga centrala sociala värden. Orsaken till att innehållsanalys valts som metod är att den lämpar sig väl för att lyfta fram och kartlägga åsikter, önskemål och värderingar i ett insamlat material. Innehållsanalys handlar om att systematiskt undersöka text eller bild för att analysera både framträdande och latent innehåll i materialet (Saldana, Leavy, & Beretvas, 2011). Syftet med innehållsanalysen är att beskriva informanternas svar på ett systematiskt och representativt sätt samt att klassificera svaren enligt dess innehåll (Adams, Khan, & Raeside, 2014). Innehållsanalysen kan både vara kvalitativ och kvantitativ i sin design, det vill säga att materialet kan analyseras både utifrån *vad* som sägs, kvalitativt, och *hur ofta* det sägs, kvantitativt (Saldana et al., 2011). Innehållsanalysen i denna studie kommer både ha en kvalitativ och kvantitativ dimension, det vill säga analysen lägger både vikt vid *vad* informanterna säger och *hur många* informanter som har liknande åsikter.

Det material som analyseras i denna studie har samlats in hösten 2019 av en arbetsgrupp som arbetar med utvecklingen av de centrala delarna i Kronogården. Materialet består av en webbenkät och fokusgruppintervjuer. Materialet presenteras mer ingående i avsnitt 2.3.1 men värt att notera här är att materialet inte är framtaget specifikt för denna studie. Nackdelen med att använda ett tidigare insamlat material kan vara att det inte svarar på de frågor som studien syftar till att undersöka. Fördelarna med att analysera tidigare insamlat material är att det sparar resurser, inte minst för de informanter som ger av sin tid och sitt engagemang i samband med en materialinsamling. På så sätt spår studien inte heller på eventuell projektrötthet i området¹. För denna studie har jag bedömt att målsättningen med och de övergripande frågorna i det insamlade materialet överensstämmer relativt väl med denna studies syfte samt att fördelarna överväger nackdelarna med att analysera ett redan insamlat material.

I innehållsanalysen i denna studie ligger fokus på att kartlägga centrala sociala värden utifrån medborgarnas perspektiv. I enlighet med arbetets teoretiska utgångspunkt är

¹ Vid tidpunkten för denna studie pågick flera andra studier i området med fokus på bland annat social hållbarhet, trygghet, stadsutveckling och kriminalitet. Med andra ord finns det många aktörer i området och risken för projektrötthet är överhängande.

medborgarnas delaktighet och åsikter grundläggande för all kartläggning och utvärdering av social hållbarhet. Därmed inte sagt att medborgarna ensamma definierar vad som är socialt hållbara lösningar för området. Snarare förstås ett gott resultat bäst i ett ständigt samspel mellan medborgare, andra centrala aktörer och staden.

För att kartlägga centrala sociala värden i materialet har jag analyserat medborgarnas önskemål och åsikter kring hur vi kan öka attraktivitet och trygghet i området. Fokus ligger på vad medborgarna anser kunde vara socialt värdeskapande, det vill säga vilka insatser och aktiviteter som potentiellt kunde öka attraktivitet och trygghet i området. Tanken är inte att detta är en uttömmande kartläggning av centrala sociala värden utan snarare en presentation av två centrala sociala värden vid en viss tidpunkt. Utgångspunkten här är att de centrala sociala värdena kan (och ska) omvärderas under och efter avslutat stadsutvecklingsprojekt.

I analysen undersöker jag också, på en övergripande nivå, *vem* som uttryckt en viss åsikt. Informanterna är anonymiserade i materialet men kön, ålder och boendeplats framgår. Här är det intressant att analysera vilka sociala värden som är centrala för olika medborgargrupper samt likheter och olikheter mellan dessa grupper. En annan intressant aspekt i analysen är olika grupperns eventuella över- eller underrepresentation i materialet och vilka konsekvenser det kan tänkas. Dessutom analyserar jag hur många gånger ett visst önskemål förekommer i materialet. Resultatet från innehållsanalysen utgör utgångspunkten för den effektkartläggning som genomförs i en workshop med centrala aktörer i projektet.

2.2 Effektkartläggning

Studiens andra del handlar om att undersöka möjligheter till utvärdering av socialt värdeskapande insatser i projektet. Detta görs tillsammans med centrala aktörer i en workshop med hjälp av metoden effektkartläggning. Sedan tidigare finns det flera olika metoder för att utvärdera social hållbarhet inom stadsutveckling. Tidigare forskning har dock pekat på att utvärderingen av socialt värdeskapande insatser inom stadsutveckling ofta brister. Vanliga orsaker till detta är att användbara metoder och verktyg för utvärdering saknas eller att utvärderingen bortprioriteras på grund av tidsbrist eller för att verktygen är för komplexa (Eken et al., 2019). Därtill har tidigare forskning pekat på att även om det finns många metoder för utvärdering av social hållbarhet inom stadsutveckling så är behovet av och intresset för att hitta nya projektanpassade metoder fortsatt stort (Tunström, 2019). Därför vill jag inom ramen för denna studie använda metoden effektkartläggning för att undersöka möjligheter till utvärdering av socialt värdeskapande insatser.

Metoden effektkartläggning har ursprungligen utvecklats av mjukvarutvecklaren Gojko Adzic (2012). Metoden syftar till att, i ett specifikt projekt, definiera mål, effektmätning och önskade resultat samt att underlätta samarbete mellan aktörer med olika expertis (Wyse, 2018). Metoden ger aktörerna verktyg att tillsammans arbeta fram en visuell karta som ska underlätta diskussioner kring och definitioner av önskade effekter i ett projekt. Tidigare har effektkartläggning främst använts inom mjukvaruutveckling och affärsutveckling. I denna studie används metoden för att undersöka möjligheter till uppföljning av socialt värdeskapande insatser. Metoden bedöms vara intressant och relevant för studien och projektet eftersom den specifikt

fokuserar på effektmätning och resultat samt för att den är utvecklad för att inkludera expertis från många olika aktörer. Att kunna presentera konkreta effekter kopplade till social hållbarhet är relevant för både Eidar som beställare och för Skanska som entreprenör. Målsättningen är att metoden ska ge goda förutsättningar för ett framgångsrikt samarbete mellan dessa aktörer som ska resultera i en första kartläggning av önskade socialt värdeskapande insatser och effektmätning av dem.

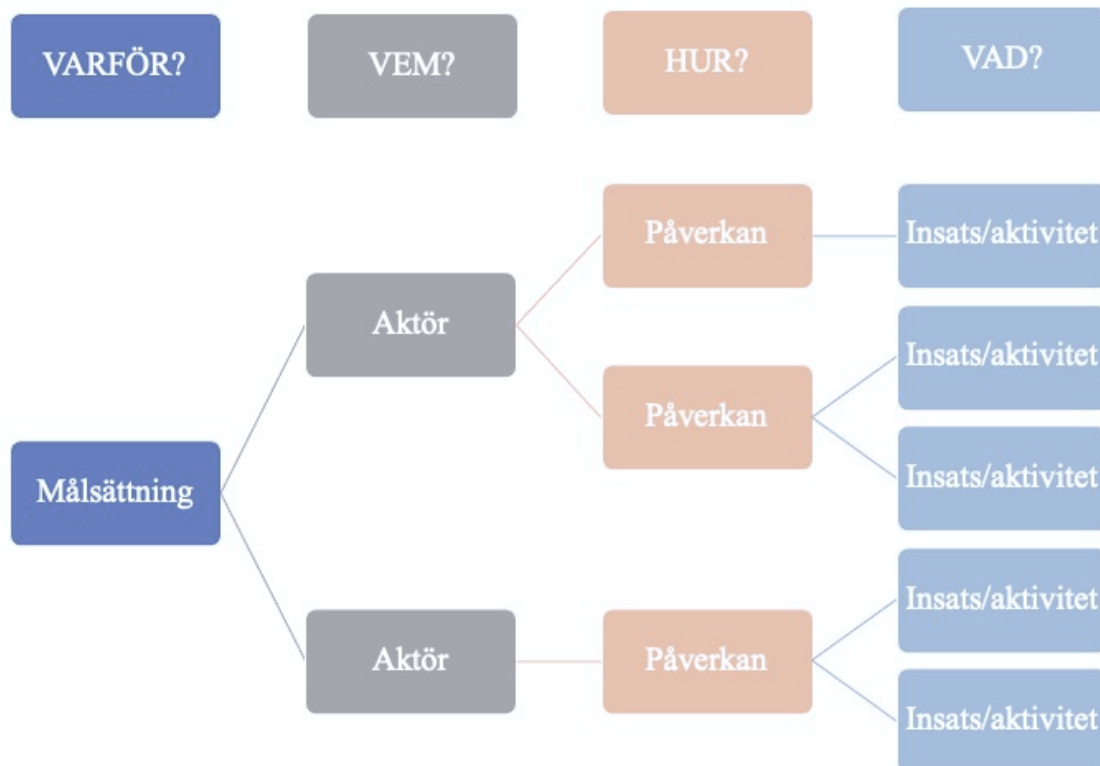
Utöver effekter och samverkan så är tidsaspekten av stor betydelse i en effektkartläggning. En effektkartläggning ger aktörerna möjlighet att inte bara definiera önskade effekter utan också att definiera när i tid de önskade effekterna ska mätas. Metoden kan alltså hjälpa aktörerna att tillsammans definiera vad som är ett gott resultat över tid. Enligt tidigare forskning behöver social hållbarhet med fördel utvärderas långsiktigt (Eken et al., 2019). Detta eftersom det ofta kan ta lång tid för en förändring att ske och för att förändringar som kan bevisas bestå över tid är av större relevans för både medborgare och samarbetspartners.

I Figur 1 presenteras effektkartläggningens struktur (Wyse, 2018). Som framgår i figuren är metoden uppbyggd utifrån fyra övergripande frågor nämligen: *Varför? Vem? Hur? och Vad?* Den första frågan, varför, handlar om den övergripande målsättningen med hela projektet. Den här frågan utgör grunden för effektkartläggningen och svaret på den kan översättas till projektets önskade effekt. Målsättningen är dock inte statisk utan kan och bör omdefinieras i takt med att nya perspektiv och ny information tillkommer under projektets gång. För att effektkartläggningen ska vara så framgångsrik som möjlig så behöver målsättningen fylla så många som möjligt av följande kriterier (akronymen SMURT): 1) Specifik, målsättningen behöver vara avgränsad och tydlig. 2) Mätbar, den behöver vara mätbar. 3) Uppnåelig, aktörerna behöver ha de förmågor och resurser som krävs för att uppnå målsättningen 4) Realistisk, aktörerna behöver vara villiga att engagera sig enligt överenskommelse. 5) Tidsbestämd, målsättningen behöver vara avgränsad i tid.

Effektkartläggningens andra fråga, vem, handlar om att identifiera de aktörer, målgrupper eller användare som är tänkta att gynnas av de planerade insatserna i projektet. Dessa aktörer har en påverkansmöjlighet på det slutliga resultatet och här kan det vara relevant att identifiera om den är positiv eller negativ. Även här är det viktigt att vara så specifik som möjligt; är aktören ett företag, en organisation, en specifik medborgare, en grupp av medborgare eller en imaginär målgrupp?

Den tredje frågan i effektkartläggningen, hur, handlar om påverkan (*eng. impact*). Med påverkan menas det som man vill få till stånd eller den beteendeförändring som önskas i och med projektet. Här är det möjligt att identifiera en eller flera punkter för varje aktör, men viktigt är att de alla ha en signifikant påverkan på resultatet.

Den fjärde och sista frågan i effektkartläggningen, vad, handlar om de insatser eller aktiviteter som är tänkta att leda till önskad påverkan. Här är det möjligt att identifiera många olika aktiviteter eller insatser. Dessa kommer i ett senare skede gallras och kvar blir de aktiviteter och insatser som bevisligen uppnår önskad effekt och som aktörerna vill förverkliga i projektet.



Figur 1. Effektkartläggningens struktur. Egen illustration framtagen och översatt utifrån Wyse (2018).

2.3 Material

Nedan presenteras studiens material. För studiens första del, kartläggningen av sociala värden, har en innehållsanalys gjorts av ett tidigare insamlat material kring medborgarnas åsikter och önskemål kopplade till utvecklingen av Kronogårdstorg. Den andra delen är en effektkartläggning som baserar sig på resultaten i innehållsanalysen. Effektkartläggningen har genomförts inom ramen för denna studie med centrala aktörer i projektet.

2.3.1 Enkät och fokusgruppintervjuer med medborgare

Materialet för innehållsanalysen togs fram hösten 2019 av en arbetsgrupp som arbetar med utvecklingen av de centrala delarna i Kronogården. Målsättningen med insamlingen av materialet var att göra medborgare i Trollhättan och framför allt medborgare i Kronogården delaktiga i utvecklingen av området. Det övergripande målet med insamlingen av materialet har varit att göra medborgarna i Trollhättan och specifikt Kronogården delaktiga i utvecklingen av Kronogården. De frågor som materialinsamlingen strävat efter att besvara är: *Hur upplever informanterna torget i Kronogården? Vad önskar informanterna att torget kunde bli i framtiden? och Hur trygga eller otrygga känner sig informanterna i området?*

Materialet har samlats in med hjälp av två olika metoder: webbenkät och fokusgruppintervjuer. Webbenkäten bestod av 16 frågor, varav 7 var öppna frågor

(Bilaga 1). Enkäten har skickats ut till alla hyresgäster i Trollhättan och till olika samarbetspartners, den har även spridits på Eidars kanaler för social media. Information om enkäten har lagts upp i Eidars bostadshus och vid två tillfällen har representanter Eidar stått på torget i Kronogården och samlat in svar från förbipasserande. Materialinsamlingen pågick i tre veckor och totalt fick man in 418 svar.

I Tabell 1 presenteras bakgrundsfakta om informanterna som deltog i webbenkäten. Fördelningen mellan kvinnor och män är jämn, 48% är kvinnor, 49% är män och den resterande andelen vill inte uppge kön. En klar majoritet, 72%, av informanterna hör till åldersgruppen 26–64 år. Endast 16% hör till åldersgruppen 0–25 år, det vill säga att den åldersgruppen är något underrepresenterade. Dock har fokusgruppintervjuer gjorts både med skolelever och ungdomar, vilket ingår i materialet för denna studie. Den vanligaste sysselsättningen bland informanterna är arbete, 57%. Övriga är studenter 16%, pensionär 13%, arbetssökande 8%, sjukskriven 2% och annan sysselsättning 4%.

Tabell 1. Kön, ålder och sysselsättning för informanterna i webbenkäten.

	Antal (%)
Kön	
Kvinna	199 (48)
Man	204 (49)
Vill ej ange	12 (3)
Ålder (år)	
0–18	15 (4)
19–25	52 (12)
26–40	147 (35)
41–64	153 (37)
65–	50 (12)
Sysselsättning	
Arbetar	238 (57)
Arbetssökande	32 (8)
Student	67 (16)
Sjukskriven	10 (2)
Pensionär	53 (13)
Annat	17 (4)

Fokusgruppintervjuerna gjordes med sju olika medborgargrupper: lokala kvinnor, lokala ungdomar, lokala föreningar, invandrarrådet, skolelever, hyresgäster och trygghetsvandrare. Totalt deltog cirka 100 informanter i fokusgruppsintervjuerna. Alla grupper fick sju frågor att diskutera, förutom skolgruppen som endast fick en fråga att besvara (nummer sju). De sju frågorna var: 1. *Vad är bra med Kronogårdstorg idag*, 2. *Hur upplever ni tryggheten på Kronogårdstorg idag*, 3. *Vad kan vi tillsammans göra för att öka upplevelsen av trygghet på Kronogårdstorg?* ”4. *Vad skulle få fler kvinnor och barn att besöka Kronogårdstorg?* ”5. *Vad skulle få människor från olika stadsdelar att vilja mötas på Kronogårdstorg?* ”6. *Vilka verksamheter/aktiviteter borde finnas på Kronogårdstorg?* 7. *Så här tycker vi att Kronogårdstorg ska se ut i framtiden*”. I denna studie läggs fokus särskilt på

informanternas svar på fråga fyra till sju, det vill säga de frågor som berör platsens attraktivitet och utveckling.

2.3.2 Effektkartläggning med centrala aktörer

Utifrån resultatet från innehållsanalysen har en effektkartläggning genomförts tillsammans med centrala aktörer. Workshopen har planerats och genomförts med målsättningen att utforska möjligheter till uppföljning och effektmätning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Workshopen genomfördes en förmiddag i april 2022 i Kronogården. Workshopdeltagarna hade valts ut tillsammans med Eidar och Skanska. Deltagarna valdes utifrån sin kunskap om Kronogården, social hållbarhet, affärsutveckling, projektet, effektmätning och digitala verktyg. Alla workshopdeltagare presenteras i Tabell 2. Från Eidar deltog projektledare för social hållbarhet, chef för uthyrning och social hållbarhet samt projektchef. Från Skanska deltog distriktschef, platschef, marknadsansvarig strategiskt säljstöd, hållbarhetsspecialist stadsutveckling och social hållbarhet samt utvecklingsledare digital innovation. Från Invinn deltog konceptutvecklare.

Tabell 2. Organisation och titel för deltagarna i workshopen.

Organisation	Titel
Eidar	Projektledare social hållbarhet
Eidar	Chef uthyrning och social hållbarhet
Eidar	Projektchef
Skanska	Distriktschef
Skanska	Platschef
Skanska	Marknadsansvarig strategiskt säljstöd
Skanska	Hållbarhetsspecialist stadsutveckling och social hållbarhet
Skanska	Utvecklingsledare digital innovation
Invinn	Konceptutvecklare

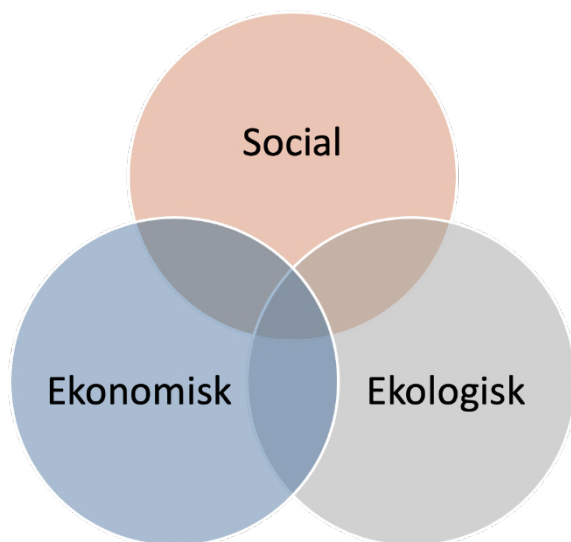
Eftersom en fullskalig effektkartläggning är tidskrävande och omfattande så valde jag att begränsa den och i workshopen främst fokusera på den första frågan kring målsättning. Närmare bestämt vad är intressant att mäta kopplat till socialt värdeskapande insatser i projektet? Deltagarna fick i förväg bekanta sig med effektkartläggning som metod, resultaten från innehållsanalysen och workshoppens primära frågeställning. Resultatet från workshopen presenteras i avsnitt 4.4.

3 Teori

I detta avsnitt presenteras arbetets teoretiska utgångspunkt. Här presenteras de begrepp och de teoretiska referensramar som är centrala i studien. Avsnittet inleds med en definition av social hållbarhet inom stadsutveckling. Därefter följer en kritisk diskussion kring den sociala hållbarhetens relevans inom stadsutveckling och möjligheter till uppföljning av social hållbarhet. Avsnittet avslutas med en diskussion kring medborgarperspektivets styrkor och svagheter. Här kan även noteras att i avsnittet används begreppen stadsutveckling, stadsplanering och samhällsplanering synonymt eftersom de alla förekommer i forskningen men syftar ofta till samma sak, det vill säga fysisk planering av den urbana miljön.

3.1 Vad innebär socialt hållbar stadsutveckling?

Brundtlandskommissionens slutrapport från år 1987 har lagt grunden för vår förståelse av hållbar utveckling och social hållbarhet i dag (United Nations, 1987). Enligt rapporten är syftet med all hållbar utveckling att möta dagens behov utan att inkräkta på framtida generationers möjligheter att göra detsamma. Förutsättningen för att arbeta både långsiktigt och hållbart är därför att förstå hållbar utveckling som ett samspel mellan tre olika aspekter nämligen social-, ekonomisk- och ekologisk hållbarhet. En vanlig bild för att beskriva hållbarhetsbegreppets tre dimensioner är att illustrera det med tre överlappande cirklar, se Figur 1.



Figur 1. Hållbarhetsbegreppets tre dimensioner. Egen illustration. Källa: (United Nations, 1987).

Även om man inom stadsutveckling i dag är överens om vikten av att arbeta med social hållbarhet så saknas en gemensam uppfattning om vad begreppet innebär, både gällande social hållbarhet i allmänhet och mer specifikt kopplat till stadsutveckling (Bramley & Power, 2009). En orsak till detta är att social hållbarhet som begrepp är både mångbottnat och svårdefinierat (Gustavsson & Elander, 2013). Svårigheterna ligger bland annat i begreppet dynamiska natur; definitionen varierar beroende på vem som definierar, vilka tidsperspektiv som används och vilket sammanhang som studeras (Dempsey, Bramley, Power, & Brown, 2011). En annan orsak till att begreppet saknar en allmängiltig definition är att både teoretisk och empirisk forskning om social hållbarhet länge varit eftersatt till förmån för forskning om de två

andra hållbarhetsdimensionerna (Eizenberg & Jabareen, 2017). Bramley och Power (2009) poängterar dock att bara för att social hållbarhet är svårdefinierat så ska man inte undvika att utforska det eftersom begreppet har stor relevans i diskursen kring social orättvisa.

Enligt Dempsey et al (2011) kan definitionen av socialt hållbar stadsutveckling kopplas till två mer övergripande koncept nämligen *social rättvisa* (eng. social equity) och *hållbara samhällen* (eng. sustainable community). Med social rättvisa menas här fördelningen av resurser mellan individer och grupper. Social rättvisa handlar om att inte begränsa enskilda individer från att delta ekonomiskt, socialt eller politiskt i samhället. Mer konkret, och kopplat till stadsutveckling, kan social rättvisa handla om exempelvis tillgången till lokala tjänster, service och samhällsfunktioner såsom utbildning, arbete, sjukvård, sportfaciliteter och mataffärer. Det andra konceptet, hållbara stadsdelar, handlar om samhällets förmåga att upprätthålla och reproducera sig själv, här ligger fokus på det kollektiva snarare än det individuella. Dempsey et al (2011) identifierar här fem dimensioner som ingår i konceptet hållbara samhällen: social interaktion, deltagande i lokala grupper/nätverk, samhällets stabilitet, upplevelse av platsen och trygghet. De fem dimensionerna sker alla i en växelverkan mellan individ och samhälle och skapar tillsammans förutsättningarna för inkludering och sammanhållning.

Med en mening kan socialt hållbar stadsutveckling definieras som “*stadens fortlöpande förmåga att fungera som en långsiktig, livskraftig miljö för mänsklig interaktion, kommunikation och kulturell utveckling*” (egen översättning) (Yiftachel & Hedgcock, 1993). I denna definition ingår en förståelse av att social hållbarhet är en pågående process och en växelverkan mellan samhället och dess medborgare. Fokus här ligger på att staden ska gynna människors möjlighet till interaktion, kommunikation och utveckling. I en socialt hållbar stad ska invånarna inte hindras från att tillgodose sina behov, och därtill ska staden skapa förutsättningarna för dess invånare att utvecklas. I denna definition framgår även vikten av att inkludera tidsperspektivet, social hållbarhet bör utvärderas över tid. Enligt Boverkets (2010) definition av socialt hållbar stadsutveckling handlar tidsaspekten både om ett tillstånd och en process, där tillståndet syftar till de sociala och ekonomiska konsekvenserna idag och processen innefattar de långsiktiga sociala villkoren som formar kommande generationers möjligheter. Med andra ord behöver konsekvenserna från socialt hållbara insatser förstås både i relation till dagens och morgondagens utfall.

3.2 Är socialt hållbar stadsutveckling relevant?

En fråga vi behöver ställa oss är om det är relevant att kartlägga och följa upp social hållbarhet inom stadsutveckling och i så fall varför. Här kan vi skilja på vilken effekt socialt värdeskapande insatser i stadsmiljön kan tänkas ha för individen, organisationen och samhället i stort. På en individuell nivå handlar social hållbarhet inom stadsutveckling om att tillgodose invånarnas mest grundläggande behov i stadsplaneringens alla skeden (Eizenberg & Jabareen, 2017). Ström et al (2017) menar att socialt hållbar stadsutveckling är relevant på individuell nivå eftersom den både kan *bevara* och *utveckla* värden som är centrala för invånarna (Ström et al., 2017). Exempel på bevarande aktiviteter kan handla om att bevara grönområden för att främja möjligheterna till en givande fritid, medan en utveckling av stadsmiljön kan exempelvis innebära anläggning av flera cykelvägar vilket kan främja framkomlighet

och hälsa. Utöver de direkta fördelarna som enskilda individer kan ha av en socialt hållbar stadsutveckling har tidigare forskning även poängterat de indirekta fördelarna som social hållbarhet kan generera. Exempelvis menar Eizenberg och Jabareen (2017) att om en individ har sina grundläggande sociala behov tillgodosedda i sin närmiljö ökar chanserna för att hen även värnar om andra värden såsom ekonomiska och ekologiska värden i sin närmiljö.

Förutom fördelarna för den enskilda individen, så har allt fler forskare börjat framhålla de fördelar som en socialt hållbar stadsutveckling kan innebära för organisationer. För det första så har samhällets krav och förväntningar på att byggföretag ska arbeta med social hållbarhet ökat de senaste åren vilket bland annat syns i utformningen av offentliga upphandlingar där socialt ansvarstagande blivit allt vanligare (Nilsson & Nilsson Lundmark, 2016). Men utöver att möta samhällets krav och förväntningar så kan social hållbarhet även bidra med ekonomisk vinning för organisationen, det vill säga ökad social hållbarhet kan generera ökad ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Porter och Kramer (2006) var bland de första med att beskriva denna process när de år 2006 lanserade det engelska begreppet *shared value*². Enligt Porter och Kramer (2006) kan ett företag bli mer lönsamt när marknaden inte definieras endast utifrån ekonomiska värden utan även från sociala värden. Porter och Kramer konstaterar att sociala utmaningar i lokalsamhället kan innebära stora kostnader för ett företag som är verksamt där. Men på samma sätt kan ett företag, genom att arbeta med socialt hållbara lösningar, öka den egna produktiviteten, bredda marknaden och förbättra sitt rykte. Enligt Porter och Kramer handlar begreppet *shared value* inte om att omfördela befintliga värden utan snarare om att öka både ekonomiska, sociala och ekologiska värden parallellt. Grunden i konceptet vilar på att konkurrenskraftiga företag behöver ett välmående lokalsamhälle för att skapa efterfrågan, resurser och en stödjande miljö för den egna verksamheten. Därför är sociala utmaningar i lokalsamhället av största relevans för de företag som är verksamma där.

Socialt hållbar stadsutveckling kan därtill ses som en förutsättning för ett välmående samhälle i stort (Ström et al., 2017). Nyström och Tonell (2012) konstaterar att *”samhällsplanering är en av flera processer som kan bidra till ett hållbart Sverige”*. Vidare konstaterar Nyström och Tonell att samhällsplaneringens centrala roll i samhällsbygget stundvis glömts bort och att den sociala dimensionen ofta bortprioriterats. Socialt hållbar stadsutveckling tar hänsyn till olika medborgargrupperns behov samt skapar möjligheter för medborgare att interagera, kommunicera och utvecklas vilket är gynnsamt för samhället. En socialt hållbar stadsutveckling främjar jämställdhet och integration samt motverkar boendesegregation vilket genererar värden för hela samhället (Boverket, 2010). Med andra ord handlar socialt hållbar stadsutveckling om att bygga välmående städer vilket gynnar andra hållbarhetsaspekter och hela samhället.

3.3 Hur kan vi följa upp social hållbarhet?

En annan central fråga i denna studie berör möjligheterna till att följa upp social hållbarhet och socialt värdeskapande insatser i ett stadsutvecklingsprojekt. Här finns

² Begreppet har ingen allmängiltig översättning till svenska och därför används ofta det engelska begreppet i litteraturen. Översättningar som förekommer är ”mervärde” och ”delat värde”.

det orsak att reflektera kring om det ens är görbart och vilka aspekter som i så fall behöver tas i beaktande i uppföljningen. Enligt Eken et al (2019) tänker vi ofta att social hållbarhet handlar om en rättvis fördelning av alla resurser till alla invånare. Problemet med det är att det är väldigt högt ställda mål som dessutom är orealistiska. Enligt Eken et al saknar vi både den kompetens och de resurser som krävs för att planera och bygga en stad som är socialt hållbar för alla och från alla aspekter. Definitionen av social hållbarhet och utvärderingen av den behöver därför snarare vara kontextuell. Det är alltså av stor vikt att vi kopplar varje utvärdering av social hållbarhet till det lokalsamhälle som den berör, det vill säga definierar begrepp, identifierar värden och indikatorer samt bestämmer önskade effekter utifrån den aktuella kontexten.

Tidigare forskning har pekat på flera utmaningar kring uppföljning av social hållbarhet inom stadsutveckling. Ofta förekommande utmaningar är bristen på en gemensam definition av social hållbarhet, svårigheter med att tolka och bryta ner sociala värden till genomförbara mål, åtgärder och indikatorer, bristen på kausalitet, brist på långsiktighet i uppföljningen samt brist på transparens (Gustavsson & Elander, 2013; Ström et al., 2017). Gustavsson och Elander (2013) har sammanfattat dessa utmaningar genom att mynta begreppet ”socialdioxid” och menar att vi saknar motsvarande koldioxid inom forskning kring social hållbarhet, det vill säga vi saknar konkreta metoder samt jämförbara värden och indikatorer för att mäta och följa upp socialt värdeskapande insatser inom stadsutveckling.

Enligt Gustavsson och Elander (2013) behöver social hållbarhet brytas ned i en mängd underbegrepp och indikatorer för att bli praktiskt hanterbart. I sin studie av hur indikatorer bestäms i stadsutvecklingsprojekt konstaterar de att den mest framgångsrika metoden är att konstruera indikatorer i enlighet med projekts övergripande mål, med en känsla för det lokala sammanhanget och i en ständig dialog med de människor som berörs av projektet.

En annan utmaning kring social hållbarhet är kopplad till kausalitet och det rumsliga. Ström et al (2017) konstaterar att kausalitet inom social hållbarhet är komplext. Det är svårt, om inte omöjligt, att bevisa att en positiv social förändring på en viss plats är resultatet av en specifik insats på platsen. Snarare är en social förändring ofta ett resultat av en mängd olika insatser och händelser som i samverkan resulterat i den positiva förändringen. På samma sätt behöver man vara vaksam på hur en social förändring kan påverka andra platser, antingen positivt eller negativt. Här finns orsak att granska om en socialt värdeskapande insats lett till att ett socialt problem flyttat från en plats till en annan, och om det i så fall är ett gott resultat.

I utvärderingen av social hållbarhet är även tidsaspekten av stor vikt. Ström et al (2013; 2017) menar att vi i utvärderingen av social hållbarhet behöver fråga oss när en förändring förväntas ske och hur länge förändringen ska bevaras. Vidare menar Ström et al att verklig social förändring behöver kunna bevisas mer långsiktigt. I kartläggningen av vanliga utmaningar inom utvärderingen av social hållbarhet konstaterar Eken et al (2019) att just uppföljningen över tid är en utmaning. Antingen saknas metoder för att följa upp effekterna över tid eller så saknas tid och resurser för att följa upp effekterna. Oberoende av orsak riskerar uppföljningen att bli bristfällig om tidsperspektivet inte inkluderas.

3.4 Ett medborgarperspektiv på stadsutveckling

Som konstaterades ovan betonar Gustavsson och Elander (2013) vikten av att utvärdera social hållbarhet i en ständig dialog med de människor som stadstutvecklingsprojektet berör, det vill säga med dem som bor och vistas i området eller på annat sätt berörs av projektet. Enligt Gustavsson och Elander är detta medborgarperspektiv en förutsättning för att kunna skapa och utvärdera socialt värdeskapande insatser i ett stadsutvecklingsprojekt. Med begreppet medborgare menas här, i likhet med Boverkets definition, inte en formell status som är knuten till ett nationellt medborgarskap utan snarare den status en person har utifrån att hen bor och vistas i ett specifikt område och därför berörs av stadsutvecklingen där (Boverket, 2021a).

Karaktäristiskt för den nordiska stadsplaneringen är, enligt Tunström (2019), att medborgare ges förhållandevis stort utrymme att påverka stadsplaneringens olika skeden. Att inkludera medborgarnas åsikter och önskemål anses vara centralt för framgångsrik stadsplanering. Bornemark (2016) konstaterar att medborgarperspektivet har fått en allt viktigare plats inom stadsutveckling under 2000-talet. Bornemark förklarar detta med att engagemanget i den traditionella representativa demokratin har minskat och att en fungerande medborgardialog därför blivit alltmer aktuell för kommuner, politiker och samhällsbyggare.

Huvudsyftet med att inkludera medborgarna i stadsplaneringen är att underlätta beslutsfattandet i hela planeringsprocessen (Enyedi, 2004). Att arbeta utifrån ett medborgarperspektiv handlar om att, med hjälp av formella eller informella metoder, låta medborgarnas åsikter och önskemål kring ett stadsutvecklingsprojekt forma hela projektet. På Boverkets hemsida (2021a) konstateras att en inkludering av medborgarna kan hjälpa ansvariga stadsplanerare att fånga upp viktiga frågeställningar för medborgarna och på så sätt öka kvaliteten i hela planeringsprocessen. Boverket uppmuntrar därför aktörer inom stadsutveckling att använda medborgardialoger genom hela planeringsarbetet och ger även konkreta metodtips för detta. Exempel på metoder för medborgardialoger är att samarbeta med förskolor och skolor, ordna trygghetsvandringar, använda konst, genomföra intervjuer och enkäter samt att använda social media (Boverket, 2021b). Samtidigt finns en stor efterfrågan på nya metoder och tillvägagångssätt för att fånga in medborgarnas åsikter vilket tyder på att de metoder som används i dag ofta upplevs som otillräckliga (Tunström, 2019).

Idealet med att inkludera medborgarperspektivet i ett stadsutvecklingsprojekt är att skapa goda förutsättningar för projektet som gynnar de som bor och vistas i området. Dock är utmaningarna med medborgarinkludering många. En stor utmaning handlar om *vem* det är som inkluderas i medborgardialogen, och då även vem som eventuellt exkluderas. Micheletti (2015) menar att medborgarnas sociala kategorier såsom kön, ålder, etnicitet, klass och utbildning alltid påverkar förmågan och förutsättningarna för att delta i medborgardialoger. Dessutom menar Micheletti (2016) att det finns en risk att de medborgare som är mest värtaliga ges mest utrymme i en medborgardialog. Enyedi (2004) poängterar att medborgardialoger kräver resurser av deltagarna såsom tid och engagemang, vilket behöver beaktas i utformningen av medborgardialogerna. Vidare reflekterar Bornemark (2016) kring hur stor påverkansmöjlighet medborgare bör ges. Är det exempelvis rimligt och önskvärt att medborgare ges mer makt i

planeringsprocessen än experter? Andra dilemman som Bornemark lyfter är om det är dagens medborgare eller framtidens medborgare som ska stå i fokus samt om det är de skötsamma eller de mindre skötsamma medborgarna som ska inkluderas i dialogen. Här behöver stadsplanerare alltså vara vaksamma och fråga sig vem som inkluderas i dialogen samt om det finns medborgare eller grupperingar av medborgare som är över- respektive underrepresenterade i dialogen.

En annan utmaning med medborgardialogerna kan vara att förväntningarna från medborgarnas sida är för lågt eller för högt ställda (Bornemark, 2016). För låga förväntningar från medborgarna kan leda till att de upplever att deras åsikter inte spelar någon egentlig roll i stadsutvecklingsprojektet och att dialogen mest uppfattas som symbolisk. I en sådan situation riskerar förstås engagemanget från medborgarna bli lågt eller till och med obefintligt. Om medborgarnas förväntningar däremot är för höga kan det leda till en uppfattning om att alla önskemål kommer infrias vilket kan skapa både besvikelse och misstro när så inte sker. I en sådan situation kan även förtroendet skadas vilket kan påverka samarbetet och försvåra eventuella framtida medborgardialoger.

4 Empiri

I detta avsnitt presenteras den empiri som använts för att undersöka arbetets problemformulering det vill säga "Hur kan vi kartlägga centrala sociala värden från ett medborgarperspektiv och följa upp socialt värdeskapande insatser i ett stadstutvecklingsprojekt?" Inledningsvis presenteras social hållbarhet i internationella konventioner samt nationella lagar och styrdokument. Därefter presenteras Skanskas arbete med social hållbarhet, Kronogården som stadsdel och dess utmaningar, Trollhättans Stads arbete med hållbar stadsplanering samt projekt Kronogårdstorg. Värt att notera här är att projektet som utgör fokus för studien benämns "projekt Kronogårdstorg". Med Kronogårdstorg menas här själva torget i Kronogården och de tre närliggande byggnader som ingår i avtalshandlingarna mellan Eidar och Skanska (se avsnitt 3.5.). I de fall där själva torget diskuteras i studien benämns det "torget i Kronogården".

4.1 Social hållbarhet i konventioner, lagar och styrdokument

I FN:s *Agenda 2030* som antogs år 2015 handlar mål 11 om hållbara städer och samhällen och är ett av sjutton globala mål för att nå en global hållbar utveckling (UNDP, 2021). Motiveringen till att hållbara städer och samhällen är ett eget mål i agendan är den höga andelen av världens befolkning som bor i urbana miljöer. I dag bor cirka 50% av världens befolkning i en urban miljö och andelen beräknas stiga till 70% år 2050. I agendan konstateras att växande städer kan bidra till en socialt hållbar utveckling men förutsättningen för det är en hållbar planering av bostäder, infrastruktur och mötesplatser. För att nå målet krävs därför inkluderande och innovativ stadsplanering.

Plan- och bygglagen (PBL) är den styrande lagstiftningen för all fysisk planering i Sverige och dess huvudsyfte är att främja en långsiktig hållbar utveckling (Boverket, 2020). I 1 kap 1 § bestäms att lagen "syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer". I likhet med Brundtlandsrapporten ligger fokus på att skapa goda förutsättningar för människor idag utan att hämma kommande generationers möjligheter att göra det samma. Dock saknar PBL ytterligare bestämmelser kring hållbarhet. Enligt Boverkets hemsida (2020) är det inte relevant att i nationell bygglagstiftning bestämma mer specifikt kring mål, planer och program utan konstaterar att det är på kommunens ansvar att, i samarbete med regionen, ställa upp lokala riktlinjer för hållbarhetsarbetet.

Sverige betraktas ofta som en föregångare i frågor som gäller hållbarhet, och vill uppfattas som ett land som värderar rättvisa, jämställdhet, jämlikhet och grön omställning högt (Agenda2030-delegationen, 2019). Även om Sverige globalt sett ligger bra till i hållbarhetsarbetet så behöver arbetet med de globala målen analyseras i en nationell kontext och främst jämföras med länder med liknande förutsättningar. I rapporten *2021 - Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling* presenterar Regeringskansliet Sveriges arbete med de globala målen (Regeringskansliet, 2021). I rapporten konstateras att även om Sverige kommit långt i hållbarhetsarbetet behöver arbetet intensifieras och tempot öka. Centralt för ett

fungerande fortsatt arbete är bland annat ett bättre samarbete mellan myndigheter, näringsliv och civilsamhälle, ökad kunskap om målen och dess innehåll samt utveckling av konkreta verktyg för att mäta effekten av hållbarhetsarbetet.

En annan utredning som lyfter vikten av att arbeta hållbart från alla aspekter är den statliga offentliga utredningen *En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning* (SOU, 2015). I den konstateras att hållbarhetsperspektivet är ovillkorligt i all samhällsplanering. Här beskrivs den sociala aspekten av social hållbarhet med att den innefattar flera delar såsom rättvisa, rättigheter, makt, välstånd, välbefinnande och social sammanhållning. Brister i den sociala hållbarheten kan ha förödande effekter för människors tilltro till varandra och till samhället.

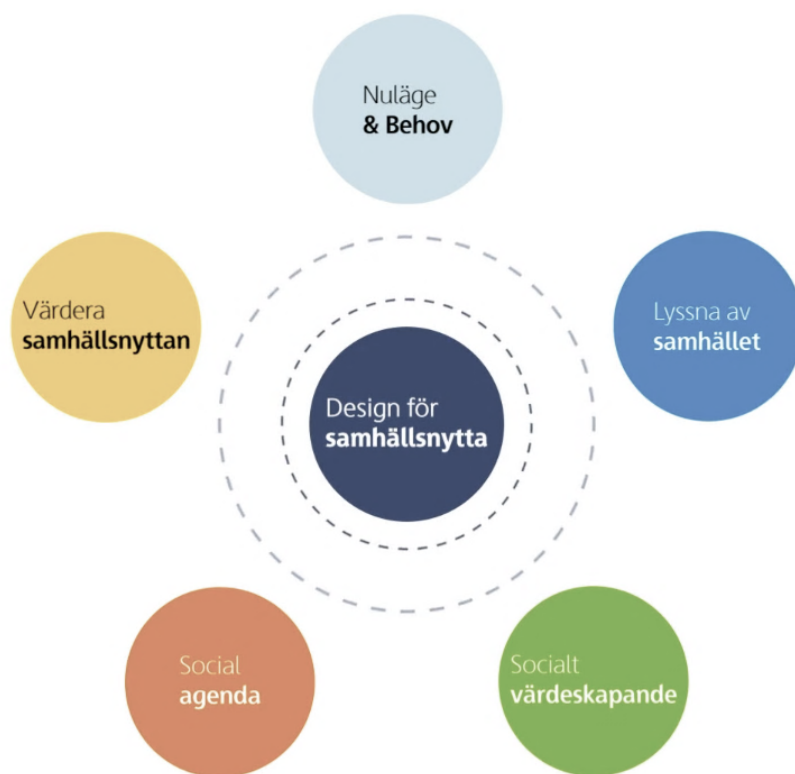
4.2 Social hållbarhet inom Skanska

För Skanska är social hållbarhet en viktig del i företagets löfte om att bygga ett bättre samhälle (Skanska, 2020b). På sin hemsida konstaterar Skanska, i likhet med Yifatachel och Hedgecock (1993), att städer skapar förutsättningarna för att tillgodose människors behov av att bo, arbeta, mötas och leva ett gott liv. Därför vill Skanska aktivt arbeta för en hållbar stadsutveckling som bidrar till hälsosamma och inkluderande samhällen med goda livsvillkor för alla medborgare.

Skanska är ett av Sveriges största företag inom samhällsbyggnad och varje projekt har stor och långsiktig påverkan på miljö och samhälle. För att utveckla det systematiska arbetet med hållbarhet har Skanska därför utvecklat modellen Design för samhällsnytta (Skanska, 2020b). Målsättningen med modellen är att skapa maximalt värde från ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbarhetsperspektiv. Att modellen är systematisk innebär inte att den är generisk, tvärtom så utgår metodiken ifrån att det maximala värdet skapas utifrån områdets unika förutsättningar. Fokus ligger på att skapa långsiktiga lösningar som möter både kundens och medborgarnas behov. Design för samhällsnytta handlar om att redan i ett tidigt skede i projektet skapa en nulägesanalys och tillsammans med centrala aktörer identifiera behov. Från ett socialt hållbarhetsperspektiv handlar det om att planera och bygga utifrån de lokala behoven, rent konkret kan det exempelvis handla om att göra trygghets- eller barnkonsekvensanalyser av området, skapa en lokal cykelpool, ett aktivitetsområde eller bygga en lokal för ett café, ett socialt företag eller samverka med en lokal förening. Insatserna ska bidra till att skapa ett socialt värdeskapande för de som bor och verkar i området.

I Figur 2 presenteras modellen Design för samhällsnytta. Modellen har följande fem fokusområden: 1) Nuläge & Behov; 2) Lyssna av samhället; 3) Socialt värdeskapande; 4) Social agenda/Hållbarhetsplan och 5) Värdera samhällsnytta. Denna studie utgår ifrån ett redan pågående projekt där en nuläges- och behovsanalysen redan gjorts och därför är det främst punkt 3–5 som berörs i denna studie. Punkt 3, Socialt värdeskapande, handlar om att sätta fokusområden kopplade till social hållbarhet och sätta konkreta mål. Punkt 4, Social agenda, innefattar de insatser som man, tillsammans med centrala aktörer, vill genomföra genom hela

projektet. Punkt 5, Värdera samhällsnyttan, handlar om utvärdering av resultat och kostnader samt att identifiera erfarenheter att ta med till kommande projekt.



Figur 2. Skanskas modell för "Design med samhällsnytta". Källa: Skanska (2020b).

4.3 Kronogården och dess utmaningar

Stadsdelen Kronogården ligger i Trollhättans kommun cirka två kilometer sydost om Trollhättans centrum. Stadsdelen byggdes upp under senare delen av 1960-talet, i samband med att den lokala industrin växte kraftigt (Eidar, u.å.). Kronogården är stadens största och första så kallade miljonprogram. Trollhättan är i dag en av Sveriges mest segregerade städer och Kronogården är en av de stadsdelar med särskilt omfattande socioekonomiska utmaningar (Börjeson, 2018). För Trollhättan Stad såväl som för Eidar är det därför av stort intresse att arbeta för ett mer socialt hållbart Kronogården i utvecklingen av stadsdelen. Fokus för detta arbete är det byggprojekt som pågår för att rusta upp torget och närliggande byggnader i centrala Kronogården, i studien benämns projektområdet "Kronogårdstorg". Projektområdet är beläget på Lantmannavägen, se Figur 3, och innefattar själva torget och tre intilliggande byggnader. Byggprojektet presenteras närmare i avsnitt 4.5.

Segregationen i Trollhättan och Kronogården har varit föremål för uppmärksamhet både lokalt och nationellt under en längre tid. I Hyresgästföreningens rapport "Mångfald och segregation i Sverige" från 2018 pekas Trollhättan ut som Sveriges mest segregerade stad, där Kronogården konstateras vara en av de stadsdelar som har särskilt omfattande socioekonomiska utmaningar (Börjeson, 2018). Sunnemark et al (2021) konstaterar i sin lägesrapport om segregationen i Trollhättan från 2021 att stadsdelen Kronogården präglas av flertalet socioekonomiska utmaningar såsom hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och hög andel utrikesfödda.

En utmaning med Kronogården från ett stadsutvecklingsperspektiv är dess geografiska läge, se Figur 3. Stadsdelen är nämligen avskärmd från övriga Trollhättan med motorleden E45 som löper väster om stadsdelen, det vill säga mellan Trollhättan centrum och Kronogården. Dessutom löper järnvägen öster om stadsdelen vilket ytterligare avskärmar Kronogården från resten av kommunen. Motorleden och järnvägen skapar tillsammans fysiska barriärer som försvårar stadsplaneringen i området och begränsar flöden mellan Kronogården och andra stadsdelar.

I Tabell 2 presenteras folkmängd, etnisk bakgrund, inkomstklass, inkomstslag och boendeform för Kronogårds torg, Trollhättans kommun och riket. Siffrorna är hämtade från SCB och insamlade år 2019 och 2020. För den statistiska presentationen har området avgränsats geografiskt med hjälp av SCB:s regionala indelning RegSO (SCB, u.å.)³ och benämns "Kronogårds torg" i tabellen. I RegSO:s indelning ingår projektområdet men inte hela stadsdelen Kronogården. Statistiken kan dock antas vara representativ för hela stadsdelen. I Figur 3 är området Kronogårds torg markerat med streckad linje.



Figur 3. Karta över de centrala delarna i Kronogården. RegSO området "Kronogårds torg" är markerat med streckad linje. Källa: Google Maps (2022).

³ RegSO är en rikstäckande områdesindelning som infördes den 1 januari 2020. Syftet med RegSO var att skapa en långsiktig områdesindelning för uppföljning av socioekonomisk segregation, jämställdhetspolitiska delmål samt integration och etablering. Antalet RegSO per kommun varierar, men ligger ofta mellan fem och nio områden. Trollhättan är uppdelad i 16 RegSO områden.

Som framgår i Tabell 1 bor det totalt 2 539 personer i området Kronogårds torg. Av dessa har 11% svensk etnisk bakgrund och 89% utländsk etnisk bakgrund. Med svensk etnisk bakgrund menas här personer födda i Sverige med minst en förälder som är född i Sverige, medan utländsk bakgrund innebär personer som är födda utomlands alternativt personer vars båda föräldrar är födda utomlands. Andelen invånare med svensk etnisk bakgrund i Trollhättans kommun och riket är 70% respektive 74%, och andelen invånare med utländsk etnisk bakgrund är 30% respektive 26%. Med andra ord är andelen invånare med utländsk etnisk bakgrund ungefär tre gånger högre i Kronogårds torg än i Trollhättans kommun och i riket.

I tabellen framgår även att andelen med låga inkomster är jämförelsevis hög i Kronogårds torg. Av invånarna i Kronogårds torg tillhör 53% den första, lägsta, inkomstkvartilen, 28% till den andra, 15% till den tredje och 5% till den fjärde inkomstkvartilen. Motsvarande andelar för både Trollhättans kommun och riket är ungefär en fjärdedel per kvartil. Med andra ord hör mer än hälften av invånarna i Kronogårds torg till den lägsta inkomstklassen. De låga inkomsterna i området kan delvis förklaras med att en jämförelsevis hög andel av invånarna lever på bidrag såsom ekonomiskt bistånd. I Kronogårds torg lyfter 22% av invånarna ekonomiskt bistånd. Motsvarande andelar för Trollhättans kommun är 4% och för riket 3%. Andelen som lyfter ekonomiskt bistånd är alltså mer än fem gånger högre i Kronogårds torg än i hela Trollhättan. Den låga inkomstnivån påverkar köpkraften och då även möjligheten för företag att etablera sig i området.

Den klart vanligaste boendeformen i Kronogårds torg är hyresrätt, 90%. Dessa kan jämföras med andelarna för Trollhättans kommun och riket som är 31% respektive 28%. I tabellen framgår även att boende i Kronogårds torg har klart färre boendekvadratmeter per person (24 kvm), än i övriga Trollhättan (41 kvm) och riket (46 kvm). Trångboddhet kan få en mängd olika konsekvenser för individen, exempelvis kan läxläsning för barn i skolåldern blir svårt om det inte finns möjlighet till avskildhet i bostaden. Sammanfattningsvis kan konstateras att resultaten i tabellen pekar på omfattande socioekonomiska utmaningarna i Kronogården. Området präglas av hög andel med invandrarbakgrund, låga inkomster, hög andel mottagare av ekonomiskt bistånd och hög andel hyresrätter. Även om dessa faktorer var för sig inte nödvändigtvis behöver klassas som en socioekonomisk utmaning så kan den sammanvägda effekten av de nämnda faktorerna vittna om socioekonomiska utmaningar i området, vilket behöver tas i beaktande i utvecklingen av området.

Tabell 2. Folkmängd, etnicitet, inkomstklass, inkomstslag och boendeform för Kronogårds torg, Trollhättan och riket. Källa: SCB (2020).

	Kronogårds torg	Trollhättan	Riket
Folkmängd			
Kvinnor	1 310	29 294	5 191 619
Män	1 229	29 955	5 260 707
Totalt	2 539	59 249	10 452 326
Etnisk bakgrund			
Svensk	11%	70%	74%
Utländsk	89%	30%	26%
Inkomstklass			
Kvartil 1	53%	26%	25%
Kvartil 2	28%	26%	25%
Kvartil 3	15%	25%	25%
Kvartil 4	5%	22%	25%
Inkomstslag			
Löneinkomst	48%	67%	68%
Ekonomiskt bistånd	22%	4%	3%
Boendeform			
Hyresrätt	90%	31%	28%
Annan boendeform	10%	69%	72%

Även i nationell media har Kronogården återkommande porträtterats som ett särskilt utsatt område. Sunnemark et al (2021) menar att speciellt fem händelser från de senaste decennierna har stärkt denna bild av området nämligen: mordbrandsattentatet mot moskén år 1993, Anton Lundin Petterssons hatattack mot grundskolan Kronan år 2015, bilbränder och upplopp år 2019, den konfrontativa journalisten Joakim Lamottes livesändningar från området 2019–2020 samt flytten av Kronanskolans verksamhet år 2020. Till detta kan tilläggas att i polisens lägesbild över utsatta områden som presenterades i oktober 2021 är Kronogården (tillsammans med de närliggande områdena Lextorp och Sylte) det enda området där polisen noterar en negativ utveckling och klassar numera området som riskområde (Polisen, 2021).

Sammanfattningsvis finns ett flertal utmaningar i Kronogården som behöver beaktas i utvecklingen av området. Stadsdelen är fysiskt avskärmd från andra stadsdelar på grund av motorleden och järnvägen som löper väster respektive öster om stadsdelen och bildar en kil kring stadsdelen. Därtill pekar statistiken och tidigare forskning om flertalet socioekonomiska utmaningar i området. Till sist brottas stadsdelen med ett negativt rykte i både traditionella och sociala medier.



Figur 4. Foto av Kronogårdstorg. Källa: Eidar (2019)

4.4 Trollhättans Stads arbete med hållbar stadsplanering

Ett flertal satsningar har gjorts av Trollhättans Stad för att vända den negativa trenden i Kronogården. Redan år 2009 godkände kommunstyrelsen rapporten ”Riktlinjer för förnyelse av Kronogårdens centrala delar”. Rapporten ställer upp mål på både kort (5–10 år) och lång sikt (10–20 år) med syftet att förbättra stadsbilden och livskvaliteten i Kronogården. Visionen är att stadsdelens centrala delar ska utvecklas i dialog med de boende i Kronogården för att möta lokala behov och önskemål, man vill att de boende ska få vara delaktiga både i planeringen och genomförandet av stadsutvecklingen. Centrala målsättningar i rapporten är att förbättra tryggheten och närmiljöns gestaltning i stadsdelen. Här lyfts torget i Kronogården som den självklara framtida mötesplatsen i stadsdelen. I den mer långsiktiga planen som sträcker sig 10–20 år framåt vill man att torget ska utvecklas till ett naturligt centrum för all verksamhet i stadsdelen. Tanken är att Kulturhusets och skolans verksamheter vid torget ska gynna flöden av människor och främja etableringen av kompletterande verksamheter.

I den gällande översiktsplanen för Trollhättans Stad som antogs av kommunfullmäktige den 10 februari 2014 framgår att Trollhättan vill arbeta med en helhetssyn på hållbarhet som inkluderar ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer (Trollhättans Stad, 2014). Målsättningen är att skapa ett tillgängligt, öppet och tryggt Trollhättan. I den konstateras att segregationen är en av kommunens största utmaningar. Problemet är, enligt översiktsplanen, inte att olika grupper av människor bor på olika platser, utan att en del befolkningsgrupper med svaga socioekonomisk position hänvisas till de minst attraktiva områdena i kommunen med försämrade

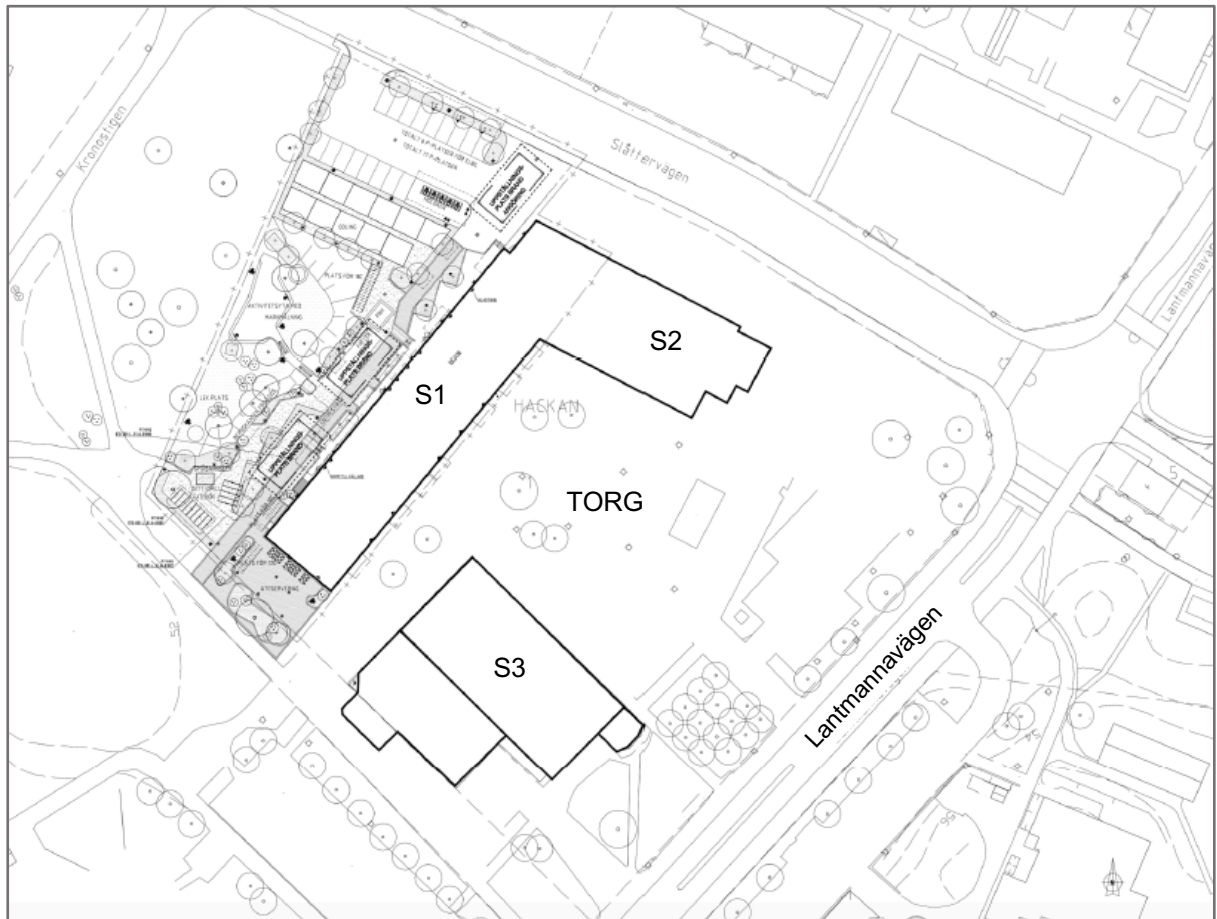
livsvillkor och exkludering som resultat. Vidare konstateras att invånarnas möjligheter till trygghet, service och sociala nätverk är mer begränsade i dessa områden.

I kommunens strategi för social hållbarhet *"För ett jämlikt Trollhättan"* från 2016 konstateras att den fysiska planeringen kan bidra till att skapa attraktiva boendemiljöer och mötesplatser som i sin tur är grundläggande för hälsa, social hållbarhet, integration, trygghet och jämlikhet i kommunen (Trollhättans Stad, 2016). Vidare konstateras att stadsplanering utgör ramverket för social interaktion och skapar därför förutsättningarna för invånarnas hälsa. För att nå en socialt hållbar stad vill man skapa integrerade stadsmiljöer med blandade bostadsbestånd, attraktiva mötesplatser, ett rikt kulturutbud, hälsosamma miljöer i och intill bostäderna samt närhet till natur- och rekreationsområden.

4.5 Projekt Kronogårdstorg

Hösten 2019 ingick Skanska och Eidar ett avtal om ett omfattande utvecklingsprojekt av Kronogårds torg och intilliggande byggnader (Eidar, 2020). Målsättningen med avtalet är att skapa en *"levande, attraktiv och lockande mötesplats"* i centrala Kronogården och på så sätt lyfta hela stadsdelen och bidra till en socialt hållbar stad (Eidar, 2019). I förfrågningsunderlaget beskrivs Kronogårdstorg som ett öde torg som man vill förvandla till en levande, trygg och attraktiv plats som lockar invånare från hela staden. Avtalet som ingåtts mellan Skanska och Eidar är ett så kallat strategiskt partneringavtal. Grunden i ett partneringavtal utgörs av god kommunikation, ömsesidigt förtroende och öppenhet mellan beställare, entreprenör, konsulter och andra centrala aktörer. Att avtalet är strategiskt innebär att avtalet innefattar flera projekt som fortskrider över flera år, där erfarenheter från ett projekt kan tas med till nästa projekt. Beställaren utvärderar löpande utfallet av avtalet och avstämningar sker löpande av pågående och avslutat projekt.

I avtalet ingår två objekt: kvarteret Hackan som är beläget på Lantmannavägen 109–111 och ramar in torget samt Eidars höghus belägna på Lantmannavägen 12–46. Kvarteret Hackan byggdes år 1968 och utgörs av en höghusdel (S1), en sammanhängande låghusdel (S2) i vinkel och en friliggande byggnad (S3), se Figur 4. Fokus för detta arbete är renoveringen och upprustningen av kvarteret Hackan och torget vilket benämns "projekt Kronogårdstorg".



Figur 5. Situationsplan för projektet Kronogårdstorg. I projektet ingår torget och omgivande byggnader som här benämns S1, S2 och S3. Källa: Eidar (2019).

5 Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras resultaten från innehållsanalysen och effektkartläggningen. Inledningsvis presenteras resultatet från innehållsanalysen. Den övergripande frågan i innehållsanalysen var: Vilka insatser och aktiviteter är enligt medborgarna centrala för att öka attraktivitet och trygghet på Kronogårdstorg? I avsnitt 5.1. presenteras vad medborgarna anser vara centralt för att göra Kronogårdstorg mer attraktivt. I avsnitt 5.2. presenteras vad medborgarna anser vara centralt för att öka tryggheten på Kronogårdstorg. Resultatet från innehållsanalysen har använts som utgångspunkt för den effektkartläggning som gjorts tillsammans med representanter från Eidar, Skanska och Invinn i en workshop. Resultatet från workshoppen presenteras i avsnitt 5.4.

5.1 Hur kan vi öka attraktivitet?

Enligt denna studies teoretiska utgångspunkt så handlar socialt hållbar stadsutveckling om att skapa en attraktiv och livskraftig miljö där medborgarna har möjlighet att tillgodose sina grundläggande behov såsom att interagera, kommunicera och utvecklas (Yiftachel & Hedgcock, 1993). Vidare är det medborgarna, det vill säga de som bor eller vistas i området, som i denna studie har en central roll när social hållbarhet definieras för en specifik plats, i detta fall Kronogårdstorg (Gustavsson & Elander, 2013). Därför har den medborgarundersökning som gjorts kring utvecklingen av Kronogårdstorg fått en central plats i studien.

I utvecklingen av Kronogårdstorg är *attraktivitet* ett nyckelord både i kommunens strategi för Kronogården såväl som i avtalshandlingarna mellan Eidar och Skanska. I fokusgruppintervjuerna framkom även att attraktivitet är något som engagerar många medborgare och intresset är stort för att öka attraktionen till området. En informant konstaterar att andra Trollhättanbor kommer till Kronogårdstorg *”bara om de måste”* och önskar att området kunde erbjuda något som är unikt för Trollhättan och som kunde locka besökare till området. I resultatet nedan presenteras medborgarnas tankar kring hur Kronogårdstorgs kunde bli en mer attraktiv plats både för de boende i Kronogården och för alla Trollhättanbor.

Både i enkäten och i fokusgruppintervjuerna fick informanterna frågor kring hur Kronogårdstorg kan bli mera attraktivt för olika besökare. I webbenkäten fick informanterna besvara frågorna *”Vad skulle få dig att besöka Kronogårdstorg oftare?”* och *”Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårdstorg?”*. I fokusgruppintervjuerna fick informanterna tre frågor kopplade till områdets attraktivitet nämligen 4. *Vad skulle få fler kvinnor och barn att besöka Kronogårdstorg?”,* ”5. *Vad skulle få människor från olika stadsdelar att vilja mötas på Kronogårdstorg?”,* ”6. *Vilka verksamheter/aktiviteter borde finnas på Kronogårdstorg?”*. Informanternas svar har kategoriserats i fyra övergripande teman nämligen 1) Matupplevelser, 2) Aktiviteter för alla åldrar, 3) Handel och näringsliv samt 4 En estetiskt tilltalande miljö. Dessa fyra kategorier är övergripande teman som informanterna återkommande lyfter som viktiga för att skapa ett attraktivt Kronogårdstorg. Nedan presenteras respektive kategori samt informanternas tankar kring vilka aktiviteter som kunde bidra till att främja dessa i området. De fyra kategorierna nedan tolkas som socialt värdeskapande insatser, det vill säga insatser som enligt medborgarna kunde öka attraktiviteten.

5.1.1 Matupplevelser

En socialt värdeskapande insats som informanterna anser är viktig för att göra området mer attraktivt är ett rikare utbud av matupplevelser. Med matupplevelser menas här främst ett utökat utbud av café, restaurang, matmarknad och matbutik. I dagsläget har Kronogårdstorg två food trucks och ett café i närliggande kulturbyggnaden Kronan. Ett utökat utbud av matupplevelser kunde, enligt informanterna, skapa mer rörelse i gatubilden även kvällstid, locka andra Trollhättanbor till området och göra hela området mer attraktivt.

I webbenkäten svarade 17% att restaurang, mat eller marknad skulle få dem att besöka Krongårdstorg oftare. På frågan *”Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårdstorg”* svarade 166 informanter (40%) att de önskar att de kunde besöka en restaurang eller ett café i området. I fokusgruppsintervjuerna uppger speciellt kvinnorna i området att ett utökat utbud av café och restaurang är viktigt. Kvinnorna anser att utbudet idag är för tunt och önskar att Krongårdstorg kunde erbjuda alternativ till pizza⁴. Dessutom menar de att ett mer varierande restaurangutbud och en uteservering kunde locka även andra Trollhättanbor till området. På samma sätt uppger både ungdomarna och övriga boende i området att fler caféer eller restauranger är viktigt för att öka områdets trivsel och attraktivitet. Gemensamt för många informanter är att de poängterar att utbudet behöver vara unikt. Flera informanter tror att en restaurang som erbjuder etnisk mat kunde locka många besökare utifrån. Andra föreslår ett café (eller bageri) med en viss inriktning, såsom handarbetscafé eller ett café med en kulturell inriktning.

Utöver café och restaurang är det många informanter som uppger att en matmarknad skulle kunna lyfta området. På frågan *”Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårds torg”* svarade 177 informanter (42%) att de skulle vilja kunna besöka en marknad. Här är begreppet marknad inte specificerat och kan förstås innebära annat än en renodlad matmarknad, men man kan ändå anta att mat utgör en viktig del av en marknad för de allra flesta. I enkätens öppna frågor nämns just matmarknad upprepade gånger. En informant anser att en matmarknad med ett *”unikt och spännande utbud”* kunde locka en bred kundgrupp från hela Trollhättan.

En befintlig verksamhet som återkommande lyfts som särskilt viktig är mataffären Abbes. Abbes är belägen vid torget och erbjuder ett brett utbud av matprodukter och har specialiserat sig på matvaror från mellanöstern. Kvinnorna i fokusgruppintervjun konstateras att Abbes redan i dag fungerar som ett dragplåster för besökare utifrån och att verksamheten behöver stödas så att den även i fortsättningen kan vara livskraftig. Även flera skolelever uppskattar Abbes och anser att lokalerna behöver renoveras och bli större. Gemensamt för åsikterna ovan är att de alla syftar till att öka utbudet av matupplevelser på Kronogårdstorg. Informanterna anser att fler, varierande och unika matupplevelser kunde öka attraktionen till området både bland lokala Kronogårdsbor och bland övriga Trollhättanbor.

⁴ Vid tidpunkten för datainsamlingen fanns en pizzeria vid torget.

5.1.2 Aktiviteter för alla åldrar

En annan socialt värdeskapande insats som lyfts upprepade gånger av informanterna är ett utökat utbud av aktiviteter. Med aktiviteter menas här främst kulturella aktiviteter riktade till alla åldrar samt aktiviteter riktade till barn och unga. För barn och unga efterfrågas speciellt aktiviteter som ger möjlighet till lek, rekreation, rörelse, gemenskap, lärande och kulturella upplevelser.

På frågan *"Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårdstorg"* svarade 126 informanter (30%) *"kultur"* och 97 informanter (23%) *"lekplats"*. Med andra ord önskar närmare en tredjedel av informanterna mer kulturella upplevelser och nästan en fjärdedel lekplatser. De informanter som specificerat vad de önskar nämner fritidsgård, aktiviteter för barn och unga efter skoltid, kulturkarneval, teaterförening, musikscen och barnkör. Liknande önskemål lyfts när informanterna får precisera vad som skulle få dem att besöka Kronogårdstorg oftare. Här uppger informanterna att kulturevenemang, lekplatser, konserter, sportevenemang och en musikscen skulle få dem att besöka området oftare.

Även i fokusgruppintervjuerna lyfts behovet av fler aktiviteter i området. De lokala kvinnorna anser att efter matupplevelser är fler aktiviteter för barn och unga det viktigaste för att locka fler besökare till området, särskilt kvinnor och barn. Förslag på aktiviteter är lekplatser, simhall, kvälls- eller helgverksamhet riktade till barn och unga såsom läxhjälp eller fritidsaktivitet, musik samt kulturevenemang. Även de unga och skoleleverna anser att kulturevenemang och fritidsverksamhet riktade till unga är särskilt viktigt att satsa på för att öka attraktivitet i området. Bland övriga boende är kulturevenemang och lekplatser det som flest anser att behöver utvecklas och utökas i området. Ytterligare verksamheter som nämns flera gånger både av kvinnorna och de övriga boende i området är någon typ av sysselsättningsverksamhet riktade till unga. Man önskar fler lokala initiativ som syftar till ge unga möjlighet till studier eller arbete.

Gemensamt för åsikterna ovan är att de efterlyser fler aktiviteter i området. Här återfinns två kategorier av aktiviteter, nämligen aktiviteter riktade till barn och unga samt aktiviteter med kulturellt innehåll. Aktiviteter riktade till barn och unga kan dels antas locka barnfamiljer till området, dels vara ett meningsfullt för de som deltar och ge möjligheter till lek och sysselsättning. Aktiviteter med kulturellt innehåll antas tilltala människor i alla åldrar både från Kronogården och från hela Trollhättan.

5.1.3 Handel och näringsliv

En tredje socialt värdeskapande insats som lyfts av flera informanter är vikten av handel och näringsliv i området. På frågan *"Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårdstorg"* svarade 161 informanter (39%) att de önskar mer *"handel"* i området. 10% uppger att fler butiker skulle få dem att besöka Kronogårdstorg oftare och 13% att de saknar *"shoppa, handla, butiker"* i området. Gemensamt för dessa åsikter är att de uttrycker önskan om mer handel av någon form. Dock kan konstateras att trots att nästan 40% uppger att skulle vilja ha mer handel så uppger bara 13% att de saknar shopping, handel och butiker, här finns alltså en avvikelse att notera. En möjlig tolkning är att frågan *"Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårdstorg"* öppnar upp för fler drömmar och önskemål och därför uppger en hög andel av informanterna att de vill ha mer shopping, handel och butiker om de får

önska fritt. Men frågan ”*Vad saknar du på Kronogårdstorg i dag*” ringar kanske snarare in sådant som informanterna redan tidigare tänkt att de saknar, och därför är det färre som uppgett det. En annan tolkning av avvikelsen ovan är att även om informanterna inte aktivt saknar shopping, handel och butiker så kan de ändå ställa sig positivt till att få mer handel när frågan ställs så direkt.

Trots viss oklarhet kring hur stor andel av informanterna som önskar mer handel i området så kan ändå konstateras att det finns ett flertal informanter som efterfrågar mer handel i området. I de öppna frågorna uppger flera att ett utökad utbud av butiker skulle få dem att besöka området oftare. Det som informanterna anser kunde locka är butiker som erbjuder en variation till utbudet i Trollhättans centrum, gärna specialiserade såsom blombutik eller butik med fokus på ekologiska produkter. I likhet med svaren från enkäten uppger deltagarna i fokusgruppintervjuerna att utökad handel är central för att skapa en attraktiv plats. Kvinnorna nämner en salong som erbjuder hennatatueringar som särskilt viktig och ungdomarna nämner en hårsalong som särskilt viktig.

5.1.4 En estetiskt tilltalande miljö

Ett annat återkommande tema i informanternas svar är önskemål kopplade till estetik. Här lyfter informanterna aspekter som kan göra området mer estetiskt tilltalande och på så sätt även attraktivt för boende och besökare. På frågan ”*Vad saknar du på Kronogårdstorg i dag?*” svarade 9% av informanterna aspekter kopplade till det estetiska. Gemensamt för dessa är att de saknar en estetiskt tilltalande miljö. Konkreta förslag för att förbättra den estetiska miljön är blommor, belysning även kvällstid, färger, moderna och fräscha ytor. Även som svar på frågan ”*Vad skulle få dig att besöka Kronogårdstorg oftare?*” är det flera som lyfter estetiska aspekter. Här nämns grönområden, parker, blommor, sittplatser gärna med bord, fontän, konst och design som konkreta förslag för att skapa en estetiskt tilltalande miljö.

I fokusgruppintervjuerna är fler grönområden och bättre belysning något som nämns av deltagarna i alla grupper. Exempelvis kvinnorna poängterar vikten av att skapa en estetiskt tilltalande plats. Även de unga i fokusgruppen lyfter estetiska aspekter som speciellt viktiga i utformningen av framtidens Kronogårdstorg. Ungdomarna önskar ett ljust och grönt torg med många sittplatser. Ungdomarna nämner även att de önskar en välkommenskyllt i anslutning till torget.

5.2 Hur kan vi öka trygghet?

Förutom attraktivitet är *trygghet* ett nyckelbegrepp i projekt Kronogårdstorg. Som tidigare nämnts så uppger Trollhättans Stad i sin rapport kring utvecklingen av Kronogården att en central målsättning är att förbättra tryggheten i området. På samma sätt är trygghet ett centralt värde för Eidar och i sin webbenkät och i fokusgruppintervjuerna återfinns flera frågor kopplade till trygghet. Nedan presenteras vad informanterna anser om tryggheten i området och framför allt vad som kunde bidra till att öka tryggheten i området.

Den upplevda tryggheten i området verkar variera märkbart mellan informanterna. I enkätens resultat framgår att informanterna på frågan ”*Hur trygg känner du dig när du besöker Kronogårdstorg?*” skattar den upplevda tryggheten till 2,77 (medelvärde)

på en skala från 1–5 (1 = Mycket otrygg, 5 = Mycket trygg), det vill säga att medelvärdet vittnar om att informanterna varken känner sig särskilt otrygga eller trygga i området. Här verkar finnas intressanta skillnader mellan informanterna beroende på boplatz och rörelsemönster. De informanter som bor i Kronogården eller i närliggande stadsdelen Lextorp skattar sin trygghet till 3,17 medan de som bor i centrala Trollhättan skattar tryggheten till 2,35. De informanter som uppgett att de *”aldrig besöker Kronogårdstorg”* skattar tryggheten till 1,57 medan de som besöker området dagligen skattar tryggheten till 3,53. Med andra ord verkar de som bor och vistas i området regelbundet även uppleva området tryggare än de som inte bor där eller som sällan/aldrig besöker området.

För att undersöka vad som kan öka tryggheten behöver vi förstå orsaken till den upplevda otryggheten. På den öppna frågan i webbenkäten *”Om du känner dig otrygg på Kronogårdstorg – vad är det som gör dig otrygg”* så var det vanligaste svaret att det är gängen på torget som skapar otrygghet. Likaså ansåg kvinnorna och de boende i fokusgruppen att det var ungdomsgängen på torget som bidrog till otryggheten. Den andra aspekten som informanterna ansåg skapade otrygghet var pågående kriminalitet i området. I både webbenkäten och i fokusgruppintervjun nämns brott såsom stöld, bilbränder, droghandel och våld som bidragande till känslan av otrygghet i område. En tredje aspekt som flera informanter uppger är att det de läst och hört om Kronogårdstorg ökar känslan av otrygghet i området, det vill säga att den negativa bild som förmedlats i traditionell- och social media gör att en del informanter undviker att besöka området. En fjärde aspekt handlar om det fysiska rummets utformning. Här nämns bland annat skärmtak, dunkla platser, buskar, parkering och otillräcklig belysning som bidragande till känslan av otrygghet i området.

I både webbenkäten och fokusgruppintervjuerna presenterar informanterna ett flertal idéer och förslag för att öka tryggheten i området. Dessa presenteras i tre kategorier nedan: 1) Närvaro och representation, 2) Polis och övervakning och 3) Estetik, fysisk planering och belysning. I likhet med föregående avsnitt tolkas dessa tre kategorier som socialt värdeskapande insatser som är centrala för att främja tryggheten i området från ett medborgarperspektiv.

5.2.1 Närvaro och representation

Det som flest informanter ansåg var särskilt viktigt för att öka tryggheten i området handlar om att arbeta med medborgarnas närvaro och representation i området. Med närvaro menas här att många informanter ansåg att närvaron av en mångfald av medborgare är viktig för att öka tryggheten i området och kunde dessutom fungera som en motvikt till de ungdomsgäng som ofta samlas på torget. En möjlighet, enligt informanterna, är organiserad närvaro av vuxna personer i området. Både informanterna i webbenkäten och de lokala kvinnorna i fokusgruppen anser att organiserade trygghetsvandringar eller nattvandringar vore bra för att öka tryggheten kring torget.

En annan möjlighet som nämns av många informanter är att ökad attraktivitet i området kunde främja närvaro och flöden av medborgare i området. Dessa informanter föreslår alltså en mer organisk lösning för att öka närvaro och flöde av medborgare. Dessa informanter föreslår riktade insatser såsom att bygga lekpark, skapa mötesplatser för unga, erbjuda aktiviteter för olika åldrar och bygga in

föreningslokaler kan öka flödet av olika medborgare i området och på så sätt även stärka känslan av trygghet. Här betonas mångfald och tidsaspekten. Det ideala, enligt flera informanter, vore att locka en mångfald av medborgare till olika aktiviteter från morgon till kväll.

5.2.2 Polis och övervakning

En annan, enligt informanterna, central aspekt för att öka tryggheten i området är kopplad till polis och övervakning. På frågan *"Vad kan vi göra för att öka din känsla av trygghet"* svarade 31% av informanterna att de vill ha mer polisnärvaro och vakter samt ytterligare 12% att de önskar mer övervakning i området. Av dessa bor dock endast en tredjedel i området, det vill säga två tredjedelar av dem som önskar mer polisnärvaro och övervakning bor inte i området. Det här går hand i hand med tidigare resultat som pekade på att de som känner sig otryggast i området är de som inte bor eller vistas där regelbundet.

Bland de informanter som efterfrågar mer polisnärvaro och övervakning i området nämns flera konkreta förslag. Många anser att ett lokalt poliskontor kunde främja känslan av trygghet i området. Andra anser att patrullerande poliser dygnet runt och gärna utrikesfödda poliser kunde öka tryggheten. Här menade en informant att en utrikesfödd polis kunde inge mer respekt i området. Andra förslag som, enligt informanterna, kunde öka tryggheten är patrullerande poliser dygnet runt och mer kameror i området.

5.2.3 Estetik, fysisk planering och belysning

En tredje aspekt som lyfts av många informanter som betydande för att öka tryggheten i området är att satsa på estetik, fysisk planering och belysning i området. På frågan *"Vad kan vi göra för att öka din känsla av trygghet"* svarade 14% bättre belysning och ytterligare 9% förbättra miljön, rusta upp området och satsa på mer växtlighet. På samma sätt är estetik, fysisk planering och belysning något som är återkommande i informanternas svar både i enkätens öppna frågor samt i fokusgruppintervjuerna.

Även detta tema kan kopplas till attraktivitet och som tidigare konstaterats så är just estetiska lösningar viktiga, enligt informanterna, för att öka både attraktivitet och trygghet. För att öka tryggheten i området efterfrågar informanterna öppna lösningar, gröna ytor, god ljudmiljö och välkomnande entréer. Både de boende och kvinnorna i fokusgruppintervjuerna nämner vikten av att bygga bort och planera om dunkla platser i området och i stället skapa öppenhet och rymd. Därtill nämner många informanter vikten av välplanerad belysning i området. Informanterna önskar belysning som motverkar eventuella dunkla eller skymda hörn vid torget och som dessutom är välkomnande. Här anser flera att belysningen borde vara på dygnet runt.

5.2.4 Sammanfattning av insatser för att öka attraktivitet och trygghet

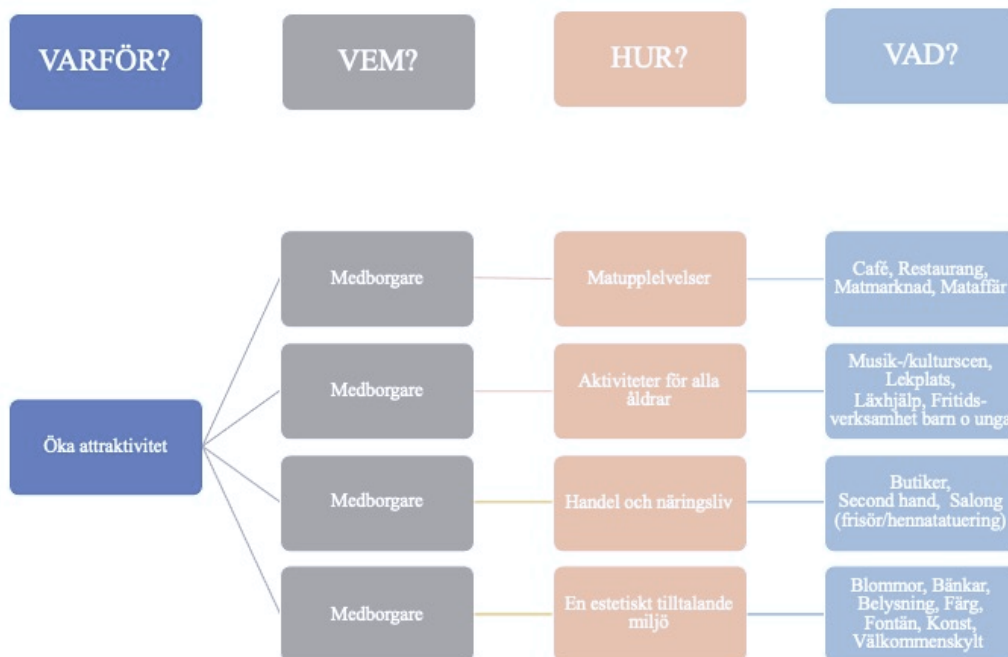
Sammanfattningsvis kan konstateras att i analysen av medborgarnas åsikter och önskemål kopplade till utformningen av ett attraktivare Kronogårdstorg så var fyra teman särskilt centrala nämligen 1) Matupplevelser, 2) Aktiviteter för alla åldrar, 3)

Handel och näringsliv samt en 4) Estetiskt tilltalande miljö. Vidare för att öka tryggheten i området lyftes tre teman upp nämligen 1) Rörelse, närvaro och flöden, 2) Polis och övervakning samt 3) Estetik, fysisk planering och belysning. En viktig insikt här är att dessa överlappar varandra, vilket knappast är ett problem utan snarare pekar på en växelverkan mellan sociala värden, vilket bekräftas av tidigare forskning där socialt värdeskapande insatser behöver ses i en växelverkan och i en pågående process, det vill säga om ett socialt värde stärks kan även ett annat värde stärkas (Ström et al., 2017). Genom att utveckla ett attraktivare Krongårdstorg kommer fler människor förhoppningsvis besöka området vilket gynnar tryggheten som i sin tur kan antas öka attraktiviteten.

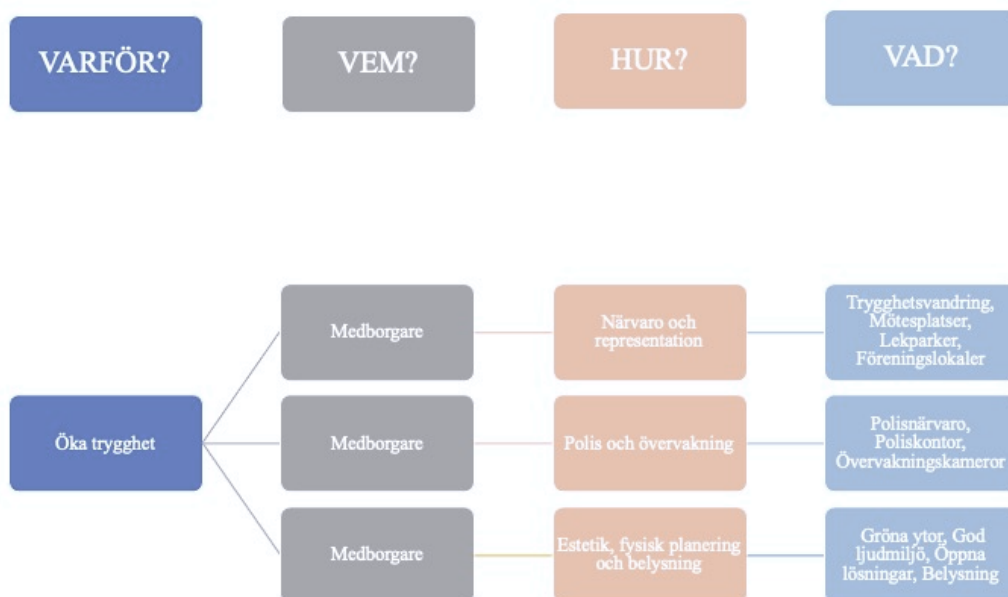
En annan viktig aspekt här är att de teman som framkommit i analysen inte på något sätt är unika för Kronogårdstorg. Tidigare sammanställningar av socialt värdeskapande insatser från ett medborgarperspektiv innehåller ofta samma eller snarlika värden som i denna analys (jmf Gustavsson & Elander, 2013). Det här kan förstås med att människors behov av att interagera, kommunicera och utvecklas, det vill säga att leva i ett socialt hållbart samhälle är allmängiltigt (Yiftachel & Hedgcock, 1993; Dempsey et al 2011). Däremot kan implementeringen förstås som kontextuell och platsspecifik (Eken et al 2017; Skanska 2020b). Resultatet från innehållsanalysen berättar om platsspecifika behov och lösningar som exempelvis att bevara redan befintlig verksamhet som Abbes men även att utveckla verksamhet för barn och unga (Ström et al 2017). Även om ett socialt värde är generaliserbart så behöver lösningen alltså vara platsspecifik för att vara så framgångsrik som möjligt (Skanska, 2020b).

Resultaten ovan är dels intressanta för att de belyser de socialt värdeskapande insatser som enligt medborgarna är centrala i utvecklingen av Kronogårdstorg, men de är även intressanta utifrån den process genom vilken de tagits fram. I materialinsamlingen har ett stort antal medborgare fått möjlighet att framföra sina åsikter genom webbenkät och fokusgruppintervjuer. Processen kan här ses som en förutsättning för att kunna bygga ett socialt hållbart Kronogårdstorg (Gustavsson & Elander, 2013). För en lyckad uppföljning av socialt värdeskapande insatser behöver processen leva vidare och medborgarna fortsättningsvis inkluderas i stadsutvecklingsprojektet (Ström et al., 2017).

För att låta processen leva vidare har resultaten från innehållsanalysen använts som utgångspunkt för den effektkartläggning som genomförts inom ramen för denna studie. De totalt sju värdeskapande insatser som identifierats i analysen ovan tolkas i effektkartan som påverkansfaktorer, det vill säga att de svara på frågan *Hur* kan vi öka attraktivitet och trygghet i Kronogårdstorg? I Figur 5 och Figur 6 har dessa påverkansfaktorer lagts in i en effektkarta för respektive socialt värde (attraktivitet och trygghet). Därtill har de aktiviteter som medborgarna ansåg kunde vara socialt värdeskapande lagts in som svar på frågan *Vad?* i respektive effektkarta. Dessa effektkartor, tillsammans med en beskrivning av metoden effektkartläggning, skickades ut till alla workshopdeltagare innan workshoppen. Tanken var att workshopdeltagarna skulle få en möjlighet att påbörja tankearbetet kring uppföljning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Resultatet från effektkartläggningen presenteras i nästa avsnitt.



Figur 6. Resultat från innehållsanalysen kring hur vi kan öka attraktivitet i området från ett medborgarperspektiv. Här presenterat i en effektkarta.



Figur 7. Resultat från innehållsanalysen kring hur vi kan öka attraktivitet i området från ett medborgarperspektiv. Här presenterat i en effektkarta.

5.3 Hur kan vi följa upp effekter av socialt värdeskapande insatser?

I innehållsanalysen ovan presenteras de socialt värdeskapande insatser som enligt medborgarna kunde öka attraktivitet och trygghet i Kronogårdstorg. Resultatet från innehållsanalysen resulterade i sju delvis överlappande socialt värdeskapande insatser som tillsammans utgör utgångspunkten för den effektkartläggning som genomförts tillsammans med centrala aktörer i projektet. Syftet med workshoppen var att undersöka möjligheten till uppföljning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Som metod användes effektkartläggning och deltagarna i workshoppen representerade Skanska, Eidar och Invinn. Deltagarna fick i förväg bekanta sig med metoden effektkartläggning samt med resultatet från innehållsanalysen av medborgarundersökningen. I workshoppen arbetade deltagarna främst med effektkartans första fråga gällande målsättning, det vill säga: *Vad vill vi uppnå med projektet?* Den övergripande målsättning för hela projektet är att öka attraktivitet och trygghet, men i workshoppen fick deltagarna möjlighet att fördjupa sig i målsättningen genom att identifiera 1) *Vad vill vi mäta?* samt följdfrågorna 2) *Hur vill vi mäta?* och 3) *När vill vi mäta?* (jmf akronymen SMURT).

Som konstaterats tidigare är uppföljning av socialt värdeskapande insatser komplext och ofta svårhanterat inom stadsutveckling av en mängd olika orsaker (Gustavsson & Elander, 2013). Målsättningen med workshoppen kan därför ses som ett försök till att undersöka möjligheterna till uppföljning av projektets övergripande mål det vill säga att bygga ett socialt hållbart Kronogårdstorg. I enlighet med studiens teoretiska utgångspunkt behöver resultat nedan förstås i relation till den specifika tidpunkten, kontexten, målgruppen och platsen (Eken et al 2017; Skanska 2020). Förhoppningen är dock att resultatet ska kunna tillämpas i utvecklingen av metoder för uppföljning av social hållbarhet även i andra stadsutvecklingsprojekt.

Innan resultatet från workshoppen presenteras är det värt att notera att social hållbarhet, som tidigare konstaterats, inte lever i ett vacuum utan i en ständig växelverkan mellan samhället och dess medborgare (Ström et al., 2017). Detta innebär att eventuella positiva effekter i projektet inte enkelt kan härledas till en viss socialt värdeskapande insats. Syftet med workshoppen var inte att bestämma kausalitet mellan insatser och effekter utan att kartlägga vilka potentiella sociala förändringar som aktörerna var intresserade av att följa upp i projektet.

En annan aspekt värd att notera är att utgångspunkten i hela workshoppen är att deltagarna med sin kompetens tillför värdefull och kompletterande kunskap till medborgarnas kompetens (Bornemark, 2016). Medborgarnas åsikter och önskemål kring Kronogårdstorg har fått vara styrande för hela workshoppen men workshopdeltagarnas kunskap är central och värdefull för projektet. Tanken är alltså att framgångsrik stadsutveckling sker i en ständig dialog mellan medborgare och det övriga samhället. En styrka med effektkartläggningen är att den som metod uppmuntrar den typen av dialog (Adzic, 2012). Precis som socialt hållbar stadsutveckling så är effektkartläggning en metod som ska och bör formas i takt med att ny kunskap tillkommer.

5.3.1 Vilka sociala värden vill vi följa upp?

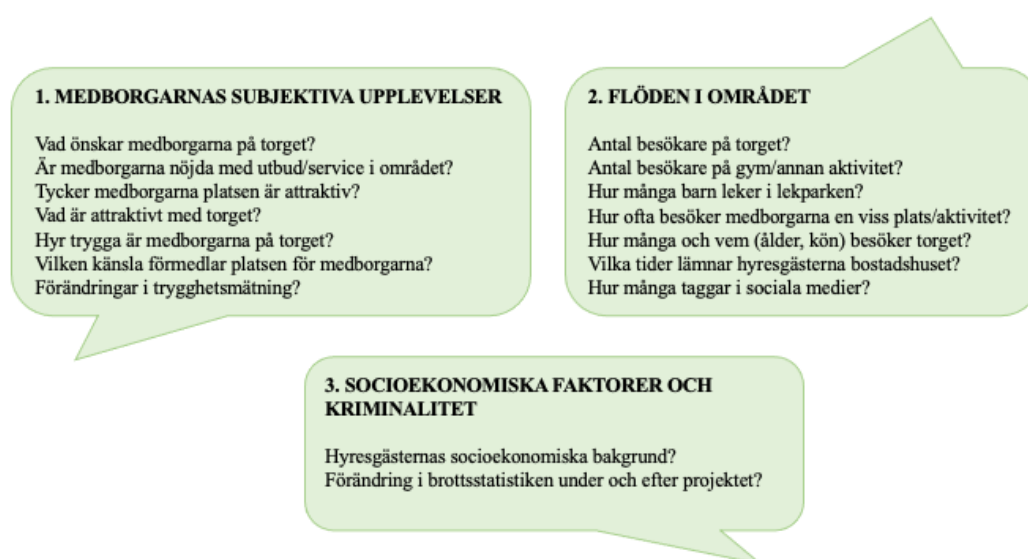
Vid tidpunkten för workshopen hade man i projektgruppen ännu inte fastställt vilka socialt värdeskapande aktiviteter man ville satsa på i projektet. Däremot hade man diskuterat ett antal potentiella aktiviteter och insatser som man hoppades skulle vara socialt värdeskapande för området och dess medborgare. Detta innebar att diskussionerna kring vad vi vill mäta blev delvis imaginär. Det vill säga ”*Om vi skulle bygga en lekpark på torget, vad skulle vi vilja mäta då?*” Svagheten med detta är förstås att resultatet från workshopen riskerar att bli för vagt. Styrkan däremot är att detta krävde att deltagarna bearbetade frågorna på en mer strategisk nivå. Deltagarna blev tvungna att backa tillbaka och fundera kring den övergripande målsättningen med olika aktiviteter och insatser. Diskussionerna berörde centrala strategiska frågor som: Vad är ett lyckat resultat? Hur vet vi om vi lyckats skapa socialt värdeskapande insatser på Kronogårdstorg? När vet vi om vi lyckats? Eftersom diskussionerna i workshopen blev mer strategiska kan resultatet potentiellt vara mer generaliserbart till andra stadsutvecklingsprojekt.

I Figur 7 presenteras de frågor som deltagarna ansåg vara av relevans för uppföljning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Det vill säga svaren på frågan: *Vad vill vi mäta?* De frågor som presenterades kan delas upp i tre fokusområden nämligen: 1) Medborgarnas subjektiva upplevelser, 2) Flöden i området och 3) Socioekonomiska faktorer och kriminalitet. I svaren framkommer tre målgrupper som deltagarna är intresserade av att följa upp nämligen boende i det nyrenoverade bostadshuset, boende i Kronogården och boende i övriga Trollhättan. Dessa tre målgrupper återfinns i alla tre kategorier av frågor som presenteras nedan.

Den första kategorin berör frågor kopplade till medborgarnas subjektiva upplevelse av platsen. Här fanns ett intresse av att kartlägga och följa upp medborgarnas känslor kopplade till torget samt till olika aktiviteter och insatser. Här såg deltagarna goda möjligheter att följa upp de frågor som ställts i webbenkäten från 2019. Som exempel lyftes att man i enkäten hade frågat ”*Hur trygg känner du dig när du besöker Kronogårdstorg?*” vilket man ville följa upp både nu och efter avslutat projekt. Deltagarna nämnde också att de ville skapa en uppfattning om och följa upp andra känslor såsom nöjdhet hos medborgarna alternativt låta medborgarna beskriva vilka känslor en viss plats exempelvis torget förmedlar. Här fanns också önskemål om att följa upp kommunens trygghetsmätningar över tid för att analysera om det skett någon förändring i området gällande upplevd trygghet.

Den andra kategorin av frågor som var intressanta för deltagarna var frågor kopplade till flöden i området. Deltagarna ville följa upp frågor kring antal, tidpunkt och vem som rör sig i området. Deltagarna var intresserade att följa upp antal besökare på torget eller på en specifik plats såsom lekplats, mataffär eller gym. Här var även tidpunkt intressant. Eftersom det i medborgarundersökningen framkom att informanterna önskade mer rörelse under dygnets alla timmar så ville deltagarna följa upp vilka tider medborgare rör sig i området. Exempelvis ville flera deltagare följa upp vilka tider hyresgästerna lämnar bostadshuset. En annan aspekt som var intressant var att följa upp vem som rör sig i området, det vill säga medborgarnas kön och ålder. Det här var särskilt intressant eftersom informanterna i medborgarundersökningen pekade på vikten av mer mångfald i området.

Den tredje kategorin av uppföljningsfrågor berör socioekonomiska faktorer och kriminalitet. Båda dessa är aspekter som generellt kopplas till segregation. Som konstaterats tidigare präglas Kronogårdstorg av flera socioekonomiska utmaningar. Deltagarna var därför intresserade av att följa upp medborgarnas, särskilt hyresgästernas, socioekonomiska bakgrund det vill säga arbetsmarknadsrelation, inkomstnivå och inkomstklass. Deltagarna ville följa upp eventuella förändringar i medborgarnas socioekonomiska bakgrund över tid. En förändring kan då vara en indikator på att stadsdelen upplevs mer attraktiv av medborgargrupper med annan socioekonomisk bakgrund vilket kan antas gynna hela området och staden. Därtill var deltagarna intresserade att följa upp aspekter kopplade till kriminalitet. Här nämner deltagarna att det vore intressant att följa upp vilken typ av kriminalitet som sker i området och om det sker någon förändring i brottsstatistiken över tid efter avslutat projekt.



Figur 8. Tre fokusområden av intresse för uppföljning av socialt värdeskapande insatser.

5.3.2 Hur och när kan vi samla in data till uppföljningen?

Diskussionerna kring *vad* och *vem* lade naturligt ramarna för diskussioner kring *hur* och *när*. Det vill säga: Hur vill vi följa upp? Vilka möjligheter har vi att samla in den data vi är intresserade av? När och över hur lång tid vill vi följa upp effekter? Tanken med workshopen var inte att ge ett heltäckande svar på dessa frågor utan snarare att inspirera till att börja utforska dessa frågor. För att skapa bra förutsättningar för att utforska dessa frågor hade deltagare med kompetens inom digitalutveckling och konceptutveckling bjudits in för att bidra med sin kompetens som komplement till redan befintlig kompetens. Förhoppningen var att workshopen skulle utmynna i en första kravspecifikation för ett verktyg för uppföljning av socialt värdeskapande insatser.

Som konstaterats tidigare så kan de aspekter som är av intresse att följa upp delas upp i tre kategorier: 1) Medborgarens subjektiva upplevelser, 2) Flöden i området och 3) Socioekonomiska faktorer och kriminalitet. Därtill identifierades tre målgrupper av särskilt intresse nämligen hyresgäster i bostadshuset, boende i Kronogården och boende i övriga Trollhättan. Metoder för att samla in data är beroende av båda dessa.

Under workshopen arbetade deltagarna fram ett förslag för att samla in data. Den första kategorin, de subjektiva upplevelserna, kunde samlas in med hjälp av webbaserad enkät och interaktiva lösningar. Med en webbaserad enkät menas här frågor som skickas ut till målgruppen med hjälp av förslagsvis en app, via epost eller med en QR-kod på synlig plats. För att öka medverkan tror deltagarna att någon typ av belöning till informanterna behöver ingå. Därtill var deltagarna intresserade av att fånga in subjektiva upplevelser med hjälp av en interaktiv lösning på torget. Exempelvis en skärm med ”veckans fråga” eller knappar med smileys där besökare får svara på (specifika) frågor om upplevelsen av platsen.

Den andra kategorin, som berör flöden i området, kunde mätas med hjälp av sensorer som registrerar antal passager till och från bostadshuset eller till och från aktivitet/insats såsom lekpark eller gym. Därtill kan antal kundbesök i en restaurang, ett café eller ett gym följas upp med hjälp av kunddata från respektive verksamhet. I analyser av kunddata var deltagarna även intresserade av att följa upp ålder och kön när det är möjligt som exempelvis i ett gyms kunddata. En annan metod för att samla in data kring flöden är att följa upp antal taggar i social media vid en viss plats. Genom att uppmuntra medborgare att tagga sig själva vid exempelvis torget kunde en del data inhämtas med hjälp av taggarna.

Den tredje kategorin, som berör socioekonomiska faktorer och kriminalitet, kunde följas upp med hjälp av att samla in och samköra redan befintlig statistik. När det gäller hyresgästernas socioekonomiska bakgrund så är det uppgifter som Eidar redan samlar in. På samma sätt finns det redan regelbunden insamling av data kring socioekonomiska faktorer och kriminalitet i området och kommunen. Önskemålet från deltagarna är att all data skulle samlas in och samköras i samma verktyg.

Eftersom tidsperspektivet nämnts vid flera tillfällen finns det orsak att nämna det kort till sist. Deltagarna återkom vid flera tillfällen om vikten av att mäta och följa upp före, under och efter avslutat projekt. Flera deltagare ansåg att de saknar metoder för uppföljning och särskilt uppföljning över längre tid, vilket bekräftas av tidigare forskning (Eken et al., 2019). Deltagarna ville inte heller bestämma ett slutdatum för uppföljningen utan flera ansåg att uppföljning med fördel får pågå tills vidare. Styrkan med långsiktigheten, enligt deltagarna, är då att det kunde peka på mer bestående sociala förändringar i området (jmf Eken et al., 2017). Dessutom konstaterade deltagarna att en sådan långsiktig uppföljning skulle kunna gynna det fortsatta samarbetet mellan beställare och entreprenör även efter avslutat projekt och uppmuntra till fortsatt kontakt. En deltagare önskade att uppföljningsverktyget skulle vara som ”ett självspelande piano”, ett lätthanterligt och användarvänligt verktyg som följer upp sociala värden över tid.

5.3.3 Sammanfattning av uppföljning av socialt värdeskapande insatser

Sammanfattningsvis så ledde workshopen till ett första förslag kring hur vi kan följa upp socialt värdeskapande insatser i projekt Kronogårdstorg. Workshopen, som baserade sig på analysen av medborgarundersökningen som genomförts år 2019, resulterade i tre kategorier av data som är särskilt intressanta att följa upp under och efter avslutat projekt nämligen 1) Medborgarens subjektiva upplevelser, 2) Flöden i området och 3) Socioekonomiska faktorer och kriminalitet. Data för respektive

kategori kunde samlas in med hjälp av webbenkäter, interaktiva lösningar, sensorer och med hjälp av redan befintliga data.

En första kritisk fråga är förstås huruvida medborgarperspektivet fanns med i workshopen. Skulle resultatet blivit det samma även utan resultatet från medborgundersökningen? Frågan är svår men viktig. När workshopen planerades var det länge aktuellt att representanter för medborgarna skulle delta i workshopen. Dock ville vi alla undvika projektrötthet och att skapa felaktiga förväntningar hos medborgarna (Bornemark, 2016) så beslutet blev att inkludera medborgarna endast genom resultatet från medborgarundersökningen. Jag vill ändå framhålla att resultatet från workshopen inspirerat och gett ramarna för alla samtal i workshopen. Här behöver vi även notera att social hållbarhet är en pågående process där idéer, förslag och fastställda planer får bollas mellan medborgarna och professionella under hela projektets gång. Idealt vore att ta med resultatet från workshopen tillbaka till medborgarna för att fortsätta processen tillsammans med dem.

Styrkan i resultatet är dess potentiella generaliserbarhet till andra stadsutvecklingsprojekt. Även om vi i workshopen utgick ifrån en specifik plats och målgrupp så blev resultatet delvis generella. De tre fokusområdena subjektiva upplevelser, flöden i området samt socioekonomiska faktorer och kriminalitet kan antas vara av intresse i de flesta stadsutvecklingsprojekt där man, i likhet med Kronogårdstorg, vill ta ett helhetsgrepp och bygga socialt hållbart. Resultatet från workshopen pekar på att det finns ett intresse för och ett behov av att utveckla ett verktyg för uppföljning av socialt värdeskapande insatser samt att det är möjligt att definiera vad som ska ingå i ett sådant verktyg.

6 Diskussion

Vi har tyvärr ingen socialdioxid, vi kan inte med vetenskaplig säkerhet mäta och följa upp målsättningar, indikatorer, förändringar och resultat för social hållbarhet. Syftet med denna studie har dock varit att undersöka möjligheter till kartläggning av sociala värden och uppföljning av socialt värdeskapande insatser i ett stadsutvecklingsprojekt. Genom hela studien har jag inspirerats av Bramley & Power (2009) som poängterar att bara för att det är komplext att kartlägga, mäta och följa upp social hållbarhet så får det inte hindra oss från att försöka. I genomförandet av denna studie har jag blivit alltmer övertygad om att vi behöver, med ödmjukhet, bejaka svårigheterna med social hållbarhet och samtidigt, med tydlighet, kommunicera vad det är vi mäter och följer upp. Om vi är tydliga med vilka sociala värden, vilken målgrupp, vilken kontext och vilken plats vi studerar så tror jag att det också finns goda möjligheter att presentera sociala förändringar i ett stadsutvecklingsprojekt. Med andra ord kommer vi kanske aldrig med övertygelse kunna säga ”Här bygger vi en socialt hållbar stadsdel” men däremot kan vi kanske säga ”Här möts 100 barn i lekparken dagligen” eller ”Här har vi varit med och byggt ett tryggare torg” (med en liten asterisk på ordet tryggare).

Min andra drivkraft genom hela studien har nämligen varit att göra socialt hållbar stadsutveckling kommunicerbar. Vi kommer ha svårigheter att arbeta med social hållbarhet på ett framgångsrikt sätt om vi inte lyckas kommunicera processen och resultatet till våra kunder och samhället i stort. Även om ämnet är komplext så handlar social hållbarhet i grunden om något vi alla känner igen och värderar högt det vill säga det mellanmänniska mötet, trygghet, möjligheten att växa och utvecklas samt en hemmiljö där vi mår bra och trivs. Det är värden vi alla förstår och prioriterar. Genom att konkretisera och paketera socialt hållbar stadsutveckling kommer vi kunna presentera en tydlig process och målbild till kunden där både målgrupp och kund är delaktiga genom hela processen. Det skapar förtroende och lägger även grunden för framtida samarbeten.

Utifrån resultatet i denna studie vore det intressant är att undersöka möjligheterna att utveckla ett digitalt verktyg för uppföljning av socialt värdeskapande insatser. Verktyget behöver vara användarvänligt och modulärt så att det på bästa sätt kan anpassas till olika projekt och möta både beställarens och entreprenörens önskemål. Genom att göra datainsamling, analys och resultat spårbart så kunde vi skapa helt nya förutsättningar för kommunikation och resultatredovisning kring social hållbarhet i våra byggprojekt. Ett sådant verktyg saknas på marknaden i dag och här kan det finnas goda möjligheter för Skanska att vara en föregångare vilket kunde vara både socialt och ekonomiskt värdeskapande för bolaget.

7 Slutsats

Syftet med denna studie var att undersöka möjligheter till kartläggning av sociala värden och uppföljning av socialt värdeskapande insatser i ett pågående stadsutvecklingsprojekt i Kronogården, Trollhättan. Projektet genomförs i samarbete mellan Eidar AB, beställare, och Skanska Sverige AB, entreprenör. Målsättningen med projektet är att skapa en *”levande, attraktiv och lockande mötesplats”* i centrala Kronogården och på så sätt lyfta hela stadsdelen och bidra till en socialt hållbar stad.

Att kartlägga och följa upp social hållbarhet är ofta komplext då definitionen av sociala värden varierar beroende på målgrupp, kontext, plats och tidpunkt. Enligt studiens teoretiska referensram är social hållbarhet och uppföljning av socialt värdeskapande insatser ofta komplext eftersom det inte finns några allmängiltiga definitioner av begreppet social hållbarhet. Definitionen av social hållbarhet är snarare beroende av den aktuella målgruppen, platsen, kontexten och tidpunkten. Därför kan även definitionen leva och förändras över tid vilket behöver beaktas både i kartläggning och uppföljning av social hållbarhet. I denna studie definieras socialt hållbar stadsutveckling som en pågående process mellan samhället och medborgare där fokus ligger på hur staden kan gynna medborgares möjlighet till interaktion, kommunikation och utveckling. I studien studeras sociala värden från ett medborgarperspektiv. Med medborgare menas här de personer som bor eller vistas i området.

Innehållsanalysen av den medborgarundersökning som genomförts i området år 2019 resulterade i sju, delvis överlappande socialt värdeskapande insatser, som enligt medborgarna kan öka attraktivitet och trygghet i området. För att öka attraktivitet var följande insatser särskilt centrala för medborgarna: 1) Matupplevelser, 2) Aktiviteter för alla åldrar, 3) Handel och näringsliv samt en 4) Estetiskt tilltalande miljö. För att öka känslan av trygghet var följande insatser centrala för medborgarna: 1) Rörelse, närvaro och flöden, 2) Polis och övervakning samt 3) Estetik, fysisk planering och belysning. Resultatet från innehållsanalysen har fungerat som utgångspunkt för den effektkartläggning som genomförts inom ramen för studien tillsammans med centrala aktörer i projektet. Målsättningen med workshoppen var att utforska möjligheten till uppföljning av socialt värdeskapande insatser i projektet. Resultatet utmynnade i tre fokusområden av särskilt intresse för uppföljning av socialt värdeskapande insatser. Dessa var: 1) Medborgarens subjektiva upplevelser, 2) Flöden i området och 3) Socioekonomiska faktorer och kriminalitet.

Slutligen kan konstateras att även om social hållbarhet är komplext så finns det möjligheter att kartlägga och följa upp sociala förändringar i ett område förutsatt att vi är tydliga kring målgrupp, kontext, plats och tidpunkt. Intresset för att följa upp social hållbarhet är stort inom branschen och här finns en möjlighet att, utifrån studiens resultat, utveckla ett verktyg för uppföljning av socialt värdeskapande insatser i stadsutvecklingsprojekt.

Referenser

- Adams, J., Khan, H. T. A., & Raeside, R. (2014). *Research Methods for Business and Social Science Students*. SAGE Publications.
- Adzic, G. (2012). *Impact mapping : making a big impact with software products and projects*: Provoking Thoughts Limited.
- Agenda 2030-delegationen. (2019). *Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning– världens möjlighet*. (97891382490930375-250X). Norstedts juridik.
<https://www.regeringen.se/4940e4/contentassets/a1d21f7c7c7c484e96c759f2b3c44638/sammanfattning-av-agenda-2030-och-sverige-varldens-utmaning--varldens-mojlighet-sou-201913.pdf>
- Bornemark, J. (2016). Medborgardialog – Om det svåra i att mötas: Praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg. Arkus.
- Boverket. (1 april 2020). *Hållbar utveckling i PBL*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/fysisk-planering/pbl/>
- Boverket. (2 februari 2021a). *Vad är medborgardialog?* <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/medborgardialog/>
- Boverket. (2 februari 2021b). *Metoder och kanaler*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/medborgardialog/metoder/>
- Boverket. (2010). *Socialt hållbar stadsutveckling. En kunskapsöversikt*. (Dnr 2011-4094/2009)
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf>
- Bramley, G., & Power, S. (2009). Urban form and social sustainability: The role of density and housing type. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 36, 30–48.
<https://doi.org/10.1002/sd.417>
- Börjeson, L. (2018). *Mångfald och segregation i Sverige*. Hyresgästföreningen.
<https://www.hyresgastforeningen.se/globalassets/faktbanken/rapporter/2018/mangfald-och-segregation-i-sverige.pdf>
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable development*, 19(5), 289–300. <https://doi.org/10.1002/sd.417>
- Eidar. (2019). Upphandling av Strategisk Partnering för renovering och ombyggnad av Kv Hackan mm för AB Eidar, Trollhättans Bostadsbolag. AB Eidar.
https://www.opic.com/org/ab_eidar_trollhattans_bostadsbolag/kv-hackan-mm-strategisk-partnering_818218b75cb8c585c9b02f59d9017063/?sourceid=5a1e4483c8d0dad43b41c23bb26001a8d8111b68544abee10023205558630c67c454912e3ddf0b4d807f34a9118bde7e04aeaa1ed5bab2b8d5d7af88690cebee38dcfe0a1477c1e21b8e267c6142d8c
- Eidar. (28 maj 2020). Nu startar Eidar och Skanska det omfattande utvecklingsprojektet på Kronogården. <https://www.mynewsdesk.com/se/ab-aidar-trollhaettans-bostadsbolag/pressreleases/nu-startar-aidar-och-skanska-det-omfattande-utvecklingsprojektet-av-kronogaarden-3003029>
- Eidar. (u.å.). Kronogården - Stadskänsla med närhet till grönområden.
<https://www.aidar.se/bostad/jag-soker-ledigt/vara-omraden/kronogaarden/>
- Eizenberg, E., & Jabareen, Y. (2017). Social sustainability: A new conceptual framework. *Sustainability*, 9(1), 68.

- Eken, A., Magnusson, J., Hildesson, A., Molnar, S., & De Fine Licht, K. (2019). *Rätt verktyg för jobbet? En översikt över verktyg för social hållbarhetsanalys i städer*. (2019:01) Mistra Urban Futures Report. <https://www.mistraurbanfutures.org/sites/mistraurbanfutures.org/files/Eken.mfl-Report-2019-1.pdf>
- Enyedi, G. (2004). *Public participation in socially sustainable urban development*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000135555>
- Google Maps. Kronogården, Trollhättan. (20 april 2022). <https://www.google.se/maps/place/Kronog%C3%A5rden,+461+60+Trollh%C3%A4ttan/@58.2677508,12.2981025,15.74z/data=!4m13!1m7!3m6!1s0x46453c6908cf24fb:0xec263ad5a30c837f!2sKronog%C3%A5rden,+461+60+Trollh%C3%A4ttan!3b1!8m2!3d58.2679711!4d12.3034454!3m4!1s0x46453c6908cf24fb:0xec263ad5a30c837f!8m2!3d58.2679711!4d12.3034454?hl=sv>
- Gustavsson, E., & Elander, I. (2013). *Social hållbarhet inte bara "sustainababble"?: Från mångtydig vision till analytiskt redskap vid uppföljning av stadsbyggnadsprojekt*. (Rapport 69) Örebro universitet. <https://www.oru.se/contentassets/1dacb5a5589d4f04ab37657dbb1bfae5/social-hallbarhet-inte-bara-sustainababble.-nummer-69.pdf>
- Micheletti, M. (2015). Does participation always have a democratic spirit. I N. Manning (Red.) *Political (dis) engagement: The changing nature of the "political"*, 27–52. Polity Press.
- Micheletti, M. (2016). Samhällsplaneringens demokratiska utmaning. Samspelet mellan medborgare och staden i förnyelseprojekt som ombyggnaden av Slussenområdet. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 119(3), 465–498.
- Nilsson, I., & Nilsson Lundmark, E. (2016). *Mer än bara hus, en socioekonomisk analys av det sociala investeringsarbetet i Vivalla*. Skanska. <https://kib.ki.se/skriva-referera/skriva-referenser-apa-vancouver/referensguider/referensguide-apa-7>
- Polisen. (14 oktober 2021). *Färre särskilt utsatta områden enligt polisens bedömning*. Polisen. <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2021/oktober/farre-sarskilt-utsatta-omraden-enligt-polisens-bedomning/>
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). Strategy and society: the link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review*, 84(12), 78. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsgao&AN=edsgcl.155041637&site=edslive&scope=site&authtype=guest&custid=s3911979&groupid=main&rofile=eds>
- Regeringskansliet. (2021). *2021 - Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Regeringskansliet. https://www.regeringen.se/49d5f2/globalassets/regeringen/dokument/regeringskansliet/agenda-2030-och-de-globala-malen-for-hallbar-utveckling/voluntary-national-review-vnr/2021_sveriges_genomforande_av_agenda_2030_for_hallbar_utveckling_webb.pdf
- Saldana, J., Leavy, P., & Beretvas, N. (2011). *Fundamentals of Qualitative Research*: Oxford University Press, Incorporated.
- SCB. (u.å.). *RegSO - Regionala statistikområden*. Statistikmyndigheten. <https://scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/regionala-indelningar/regso---regionala-statistikomraden/>

- Skanska. (2020a). *Bostadsrapporten 2030 – En rapport om framtidens hem*. Skanska. <https://www.skanska.se/49f2da/siteassets/om-skanska/press/rapporter/bopanelen-2030/bopanelen-2030.pdf>
- Skanska. (13 november 2020b). *Social hållbarhet*. Skanska. <https://www.skanska.se/om-skanska/hallbarhet/social-hallbarhet/>
- SKR. (11 mars 2021). *Kommungruppsindelning*. Sveriges Kommuner och Regioner. <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommungruppsindelning.2051.html>
- SOU. (2015). *En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning*. (2015:59). Statens offentliga utredningar. <https://www.regeringen.se/49d437/contentassets/885f8c5f74644868a5c3fa88e5047450/sou-201559-en-ny-regional-planering--okad-samordning-och-battare-bostadsforsorjning-del-12>
- Trollhättans Stad. (2014). *Översiktsplan 2013: Plats för framtiden*. https://www.trollhattan.se/globalassets/dokument/bygga-bo-och-miljo/tillvaxt-och-utveckling/op2013/op2013_plats-for-framtiden.pdf
- Trollhättans Stad (2016). *För ett jämlikt Trollhättan – Strategi för social hållbarhet 2016–2020*. <https://www.trollhattan.se/globalassets/dokument/kommun-och-politik/folkhalsoradet/strategi-for-social-hallbarhet.pdf>
- Ström, L., Molnar, S., & Isemo, S. (2017). *Social hållbarhet ur ett samhällsplaneringsperspektiv – en kunskapsöversikt* (2017:4). Mistra Urban Futures.
- Sunnemark, L., Sunnemark, F., & Assmo, P. (2021). *Segregationen i Trollhättan: en lägesrapport*. Högskolan Väst. <https://hv.diva-portal.org/smash/get/diva2:1563567/FULLTEXT01.pdf>
- Tunström, M. (2019). Urban social sustainability policies in the Nordic region: A repackaging of the welfare state model? I m. R. Shirazi, & R. Keivani (Red.), *Urban Social Sustainability. Theory, policy and practice* (s. 42–58). Routledge.
- United Nations. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. <https://www.are.admin.ch/are/en/home/media/publications/sustainable-development/brundtland-report.html>
- UNDP. (2021). *Om globala målen*. Globala målen. <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>
- Wyse, D. (2018). Impact Mapping: Chart Your Course to a Compelling Product. *Design Management Review*, 29(2), 26–31. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/drev.12125>
- Yiftachel, O., & Hedgcock, D. (1993). Urban social sustainability: the planning of an Australian city. *Cities*, 10(2), 139–157. [https://doi.org/10.1016/0264-2751\(93\)90045-K](https://doi.org/10.1016/0264-2751(93)90045-K)

BILAGA 1

Vi ska utveckla Kronogårdstorg – och nu vill vi veta vad du tycker!

Obligatoriskt

Om dig som svarar

1. Postnummer

2. Ålder

- 18 år eller yngre
- 19-25 år
- 26-40 år
- 40-64 år
- 65 år eller äldre

3. Kön

- Kvinna
- Man
- Vill ej ange

4. Sysselsättning

- Arbetar
- Arbetsökande
- Student
- Sjukskriven
- Pensionär
- Annat

5. Hur ofta besöker du Kronogårds Torg?

- Varje dag
- Varje vecka
- Några gånger per år
- Aldrig

6. Varför besöker du Kronogårds Torg?

Du kan välja flera alternativ

- Besöker affärer

- Besöker restaurang
 - Hämtar paket
 - Besöker föreningslokal
 -
-

7. Vad tycker du är bra med Kronogårds Torg?

8. Vad skulle få dig att besöka Kronogårds Torg oftare?

9. Vad saknar du på Kronogårds Torg idag?

10. Vilka aktiviteter skulle du vilja kunna göra på Kronogårds Torg?

Du kan välja flera alternativ

- Sport
- Kultur
- Marknad
- Handel
- Restaurang/Café
- Lekplats
- Vård
- Utbildning
-

11. Vad tycker du saknas i Trollhättan idag?

12. Hur trygg känner du dig när du besöker Kronogårds Torg?

Mycket otrygg

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Mycket trygg

13. Om du känner dig otrygg på Kronogårds Torg - vad är det som gör dig otrygg?

14. Finns det några särskilda tider på dygnet då du känner dig otrygg på Kronogårds Torg?

Du kan välja flera alternativ

- Nej
- Ja, kl 06.00-10.00
- Ja, kl 10.00-14.00
- Ja, kl 14.00-18.00
- Ja, kl 18.00-22.00
- Ja, kl 22.00-06.00

15. Vad kan vi göra för att öka din känsla av trygghet på Kronogårds Torg?

16. Hur vill du att framtidens Kronogårds torg ska se ut?

INSTITUTIONEN FÖR ARKITEKTUR OCH
SAMHÄLLSBYGGNADSTEKNIK
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2022
www.chalmers.se



CHALMERS